

**НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ УКРАЇНОЗНАВСТВА ІМ. І. КРИП'ЯКЕВИЧА
ІНСТИТУТ НАРОДОЗНАВСТВА**

СОВА АНДРІЙ ОЛЕГОВИЧ

УДК [94(477:100):929І.Боберський]"1873/1947"

**СУСПІЛЬНО-КУЛЬТУРНА, ВІЙСЬКОВО-ПОЛІТИЧНА ТА
ОСВІТНЬО-ВИХОВНА ДІЯЛЬНІСТЬ
ІВАНА БОБЕРСЬКОГО (1873–1947)**

07.00.01 – історія України

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
доктора історичних наук

Львів – 2020

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано у відділі новітньої історії Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України.

Науковий консультант: доктор історичних наук, професор
Соляр Ігор Ярославович,
Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича
НАН України, директор.

Офіційні опоненти: доктор історичних наук, професор
Голубко Віктор Євстафійович,
Львівський національний університет
імені Івана Франка МОН України,
завідувач кафедри історичного
краєзнавства;

доктор історичних наук, професор
Давидюк Руслана Петрівна,
Рівненський державний гуманітарний
університет МОН України,
професор кафедри історії України;

доктор історичних наук, професор
Пилипів Ігор Васильович,
Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника, професор
кафедри історії України і
методики викладання історії.

Захист відбудеться 22 грудня 2020 р. о 13 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д. 35.222.01 Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України та Інституту народознавства НАН України за адресою: 79026, м. Львів, вул. Козельницька, 4.

З дисертацією можна ознайомитися в бібліотеці Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України за адресою: 79026, м. Львів, вул. Козельницька, 4.

Автореферат розіслано 20 листопада 2020 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради,
кандидат історичних наук

В. М. Конопка

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність дослідження. Із відновленням незалежності України вітчизняні науковці отримали можливість досліджувати ті сторінки української історії, які в радянський період перебували під забороною. Особливо стрімко почала розвиватися національна просопографія. Завдяки пошукам дослідників у науковий дискурс вдалося повернути надзвичайної історичної цінності відомості про осіб, які творили нашу державу і саме через це були замовчувані в УРСР. Серед видатних діячів кінця XIX – першої половини XX ст. чільне місце посідає подвижник української національної ідеї Іван Боберський (1873–1947) – педагог, громадський, військово-політичний і державний діяч, організатор, засновник українського тіловиховання, спортсмен, журналіст, редактор, видавець, перекладач, меценат, фотограф, архівіст, знавець декількох європейських мов. Уже сам перелік його статусів, зацікавлень і уподобань свідчить про талант, всебічність і неординарність особи та актуалізує завдання комплексно і ґрунтовно проаналізувати суспільно-культурну, військово-політичну, освітньо-виховну та націєтворчу діяльність І. Боберського на тлі епохи, оцінити його внесок у розбудову різних українських педагогічних, громадських, військових, політичних і державних організацій, установ та утворень, його роль і значення в історії України XX ст.

Суспільно-культурна, військово-політична, освітньо-виховна та націєтворча діяльність І. Боберського як окрема сторінка української історії XX ст. має важливе наукове, теоретичне, практичне, пізнавальне значення, а отже, вимагає об'єктивного, концептуального та неупередженого дослідження із залученням різнопланових дотепер невідомих і невивчених джерел.

Незважаючи на появу багатьох розвідок, які безпосередньо чи опосередковано стосуються життя й діяльності І. Боберського, його постать науковці комплексно не досліджували. Аналіз запропонованої проблематики сприятиме також поповненню знань про складні процеси, які відбувалися на українських землях і в осередках української діаспори упродовж кінця XIX – першої половини XX ст., в яких важливу роль відігравав І. Боберський. Через призму його діяльності можна вивчити та узагальнити неоціненний досвід українців того часу, важливий для сучасного етапу державотворення.

Актуальність праці зумовлена ще й тим, що у лютому 2019 р. Львівському державному університету фізичної культури присвоєно ім'я І. Боберського. З огляду на це у вищі пошавився інтерес до постаті І. Боберського, зокрема до його діяльності як засновника українського тіловиховання, задовольнити який спроможні комплексне й концептуальне дослідження, публікація його праць та епістолярію.

Наукове вивчення та осмислення життєвого і творчого шляху І. Боберського є актуальним і важливим завданням сучасної української історичної науки. Відповіді на багато запитань і викликів у контексті його постаті покликана дати ця праця.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дисертацію виконано в межах таких науково-дослідницьких тем відділу новітньої історії Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України: «Взаємодія інституцій держави і громадянського суспільства в Україні у другій половині XIX–XX ст. Західні землі» (номер державної реєстрації 0115U002458), «Міжнаціональні відносини в Україні у XX – поч. XXI ст.: Західні землі» (номер державної реєстрації 0118U003905).

Об'єктом дослідження є суспільні, військово-політичні та культурно-просвітницькі процеси в Галичині та еміграції, пов'язані з життям і діяльністю Івана Боберського.

Предмет дослідження – основні напрями і зміст суспільно-культурної, військово-політичної та освітньо-виховної праці Івана Боберського.

Мета роботи – комплексно проаналізувати суспільно-культурну, військово-політичну та освітньо-виховну діяльність Івана Боберського (1873–1947), реконструювати його життєвий шлях з урахуванням суспільно-політичних процесів у Галичині та умов української діаспори в Європі та Північній Америці кінця XIX – першої половини XX ст.; оцінити його місце та роль в історії України.

На шляху до реалізації мети окреслено **завдання** дослідити:

- стан наукової розробки теми та джерельну основу дослідження;
- формування світоглядних орієнтирів, особливості родинного виховання, гімназійного, студентського середовища та їх вплив на становлення І. Боберського як особистості;
- педагогічну діяльність І. Боберського у IV гімназії у Львові, гімназії в Дрогобичі, Академічній гімназії та її філії у Львові, приватній жіночій семінарії та жіночій гімназії СС Василянок у Львові (з 1899 р. до 1918 р.);
- освітньо-виховну працю у США та Канаді (1920–1932), Югославії (1932–1940-ві роки) та інших країнах Європи (1920–1940-ві роки);
- внесок І. Боберського у становлення та розвиток українських громадських організацій: сокільського руху (Галичина, діаспора); НТШ (Львів); «Українського спортивного кружка» (Львів); «Учительської громади» (Галичина); «Просвіти» (Львів); СТ «Україна» (Львів); «Пласту» (Галичина, діаспора); громадських організацій США, Канади та Чехословаччини;
- редакційно-видавничу діяльність на українських землях та в еміграції;
- внесок у підготовку та проведення краєвих здвигов у Галичині та участь у міжнародних всесокільських злетах у Празі 1910–1930-х років;
- військово-політичну та державотворчу діяльність І. Боберського напередодні Першої світової війни як одного із засновників стрілецького руху, діяльного члена Української бойової управи легіону УСС, члена Головної української ради та Загальної української ради, керівника «Письменничого відділу» Державного секретаріату військових справ ЗУНР, представника уряду ЗУНР у США та Канаді;
- творчу спадщину І. Боберського (як автора та укладача науково-методичних праць з тіловиховання, творця української спортивної та військової

термінології, ідейного натхненника й редактора українських видань, дослідника еміграційного руху кінця ХІХ – першої третини ХХ ст. та ін.);

– життєвий шлях І. Боберського, визначивши його основні віхи.

Хронологічними межами дослідження визначені остання чверть ХІХ і перша половина ХХ ст., на які припадають життя й діяльність І. Боберського (14.08.1873–17.08.1947). Нижня межа – дата народження І. Боберського у с. Доброгостові на Дрогобиччині, верхня – смерть у м. Тржич, Словенія.

Територіальні межі дослідження охоплюють терени, пов'язані з життям та діяльністю І. Боберського, а саме Східну Галичину (народився у с. Доброгостові на Дрогобиччині, навчався у Самбірській гімназії, Львівському університеті; працював у Дрогобичі, Львові, Тернополі, Станиславові (тепер м. Івано-Франківськ), як активний громадський діяч бував у багатьох населених пунктах Галичини), яка до 1918 р. входила до складу Австро-Угорської монархії; ЗУНР та ЗО УНР (1918–1923), США (у 1920 р. перебував як повноважний представник уряду ЗУНР), Канаду (від 1920 р. до 1924 р. перебував як представник уряду ЗУНР); після цього жив і проводив педагогічну, наукову, громадську працю до 1932 р.; Югославію (з 1932 р. і до смерті жив у м. Тржич); країни Європи (навчався в австрійському Граці у 1890-х рр., подорожував упродовж кінця ХІХ ст. – першої половини ХХ ст. Європою з метою громадської, наукової, політичної діяльності та полегдження особистих справ).

Наукова новизна одержаних результатів.

Уперше:

– концептуально, комплексно, цілісно, всебічно і ґрунтовно досліджено суспільно-культурну, військово-політичну та освітньо-виховну діяльність І. Боберського (1873–1947);

– класифіковано та проаналізовано історіографічний і джерелознавчий матеріал з досліджуваної теми;

– введено у науковий обіг важливі, невідомі документи державних, громадських, приватних архівів, музейних та бібліотечних збірок з різних країн світу;

– простежено формування світоглядних орієнтирів І. Боберського;

– висвітлено педагогічну та освітньо-виховну працю І. Боберського у Галичині, США, Канаді, Югославії;

– сформовано цілісну картину участі І. Боберського у становленні та розвитку українських громадських організацій Галичини та української діаспори;

– проаналізовано редакційно-видавничу діяльність І. Боберського на українських землях та в еміграції;

– відзначено роль І. Боберського у підготовці та проведенні краєвих здви́гів у Галичині та участь у міжнародних всесокільських злетах у Празі;

– висвітлено військово-політичну та державотворчу діяльність І. Боберського;

– зібрано та проаналізовано творчу спадщину І. Боберського;

удосконалено:

- аналіз джерелознавчого та історіографічного матеріалу про суспільно-культурну, військово-політичну та освітньо-виховну діяльність І. Боберського;
- виправлено неточності у раніше запроваджених у науковий обіг відомостях про окремі аспекти життєвого шляху І. Боберського, зокрема про його працю в гімназіях Львова і Дрогобича, внесок у створення громадських організацій, державотворчу діяльність у Канаді;
- проблему внеску І. Боберського як основоположника українського тіловиховання;

новий рівень розвитку отримали:

- висвітлення внеску І. Боберського у становлення фізичного виховання і спорту в українських середовищах на українських землях та в еміграції;
- діяльність українських руханкових, спортових, педагогічних організацій, членом яких був І. Боберський, або з якими він співпрацював;
- біографічні дані І. Боберського.

Науково-практичне значення роботи полягає у систематизації й узагальненні накопичених знань про суспільно-культурну, військово-політичну та освітньо-виховну діяльність І. Боберського. Проаналізований матеріал та сформовані висновки можуть слугувати інформаційною основою для створення цілісної картини суспільного та політичного життя Галичини, осередків української еміграції у США, Канаді та інших державах кінця XIX – першої половини XX ст. та об'єктивного оцінювання значення процесів, до яких був залучений І. Боберський, в історії України. Результати проведеної роботи можуть бути використані у процесі викладання у закладах вищої освіти навчальних курсів «Історія України», «Історія української культури», «Історія фізичної культури», «Світоглядні засади українського тіловиховання», «Олімпійська освіта», «Національний спорт», «Олімпійський спорт», «Всесвітня історія», а також для підготовки узагальнених праць з новітньої історії України. Віднайдену, опрацьовану й систематизовану під час написання дисертації інформацію треба актуалізувати у методичних і наукових виданнях для екскурсиводів Львова, особливо, коли йдеться про спортивну сторінку в історії міста. Наукові праці здобувача дали можливість у червні 2015 р. створити при Науковому товаристві імені Шевченка Комісію тіловиховання і спорту імені Івана Боберського, обґрунтувати рішення про присвоєння в лютому 2019 р. Львівському державному університету фізичної культури імені І. Боберського та встановлення у вересні 2020 р. пам'ятної таблиці І. Боберському в Тржичі на будинку, де він проживав упродовж 1932–1947 рр., Посольством України у Республіці Словенії за участі державних словенських органів влади.

Особистий внесок здобувача. У працях, опублікованих у співавторстві, особистий внесок здобувача становить 80 процентів. Він полягає у формуванні концепції, розробці алгоритму дослідження, пошуку, опрацюванні джерел та інтерпретації фактів (Сова А., Тимчак Я., 2014, 2017; Сова А., Романюк М., 2019).

Апробація результатів дослідження. Основні положення та висновки дисертації представлені у виступах на 5 міжнародних, 18 всеукраїнських, 18 наукових конференціях та академіях, 6 наукових семінарах, зокрема, на V, VI, VII Олімпійських тижнях ЛДУФК (Львів, 2013–2015); Урочистих академіях з нагоди 140-річчя від дня народження І. Боберського (Львів, Самбір, 2013); Засіданнях Комісії спеціальних (допоміжних) історичних дисциплін у рамках XXV, XXVII, XXIX, XXX наукових сесій НТШ (Львів, 2014, 2016, 2018, 2019); III, IV, V, VII викладацьких наукових конференціях кафедри олімпійської освіти ЛДУФК (Львів, 2014–2017); Міжнародному науковому форумі «Перша світова війна у військово-історичному вимірі» (Львів, 2014); Засіданнях Комісії тіловиховання і спорту ім. І. Боберського НТШ (Львів, 2015–2017, 2020); Урочистості з нагоди 150-річчя від дня народження митрополита А. Шептицького (Львів, 2015); VI краєзнавчій конференції «Історичні пам'ятки Галичини», присвяченій 25-річчю відновлення державної незалежності України (Львів, 2016); Міжнародному науковому конгресі «Іван Франко: Я єсть пролог...» (до 160-річчя від дня народження) (Львів, 2016); XXV, XXVI, XXVIII наукових геральдичних конференціях (Львів, 2016, 2017, 2019); Міжнародній науковій конференції «Михайло Грушевський: учений, політик, державний діяч» (до 150-річчя від дня народження) (Львів, 2016); Теоретичному семінарі «Давньоукраїнські ігрища: збереження традицій національної культури тіловиховання» (Львів, 2016); IV Всеукраїнській науковій конференції «Проблеми дослідження українського визвольного руху ХХ століття» (Житомир, 2016); Урочистій академії з нагоди відзначення 160-річчя від народження І. Франка «Сини Івана Франка – перші українські фахівці руханки і змагу» (Львів, 2016); Теоретичному семінарі «Сокільський рух і українське шкільництво в ділянці руханки і змагу» (Львів, 2017); Всеукраїнській науковій конференції «Дрогобич і Дрогобиччина в історичній ретроспективі (XIX – початок ХХІ ст.)» (Дрогобич, 2017); XI краєзнавчій конференції «Брідщина – край на межі Галичини й Волині» (Броди, 2017); Всеукраїнській науковій конференції «Витоки та становлення козацького руху на етнічних землях України» (Львів, 2017); V Міжнародній науковій конференції «Проблеми дослідження українського визвольного руху 1920–1950-х років (до 75-річчя створення Української повстанської армії)» (Львів, 2017); Науковій конференції «Українська революція 1917–1921 рр.: історичний досвід та державницька традиція» (Львів, 2017); Урочистій академії «Сокільський рух: значення для національно-визвольної боротьби слов'янських народів й поширення досвіду тіловиховання» (Львів, 2017); I, II наукових конференціях «Українська тіловиховна і спортова традиція» (Львів, 2018, 2019); Теоретичному семінарі «Від змагальної діяльності до визвольних змагань» (до 100-річчя ЗУНР та 145-річчя від народження І. Боберського) (Львів, 2018); Міжнародній науковій конференції «Західно-Українська Народна Республіка: революція, державність, соборність. До 100-річчя утворення ЗУНР» (Львів, Івано-Франківськ, 2018); Науковій конференції «Західно-Українська Народна Республіка в контексті української та європейської історії» (Львів,

2018); Науково-методичному семінарі «ЗУНР: уроки української звитяги» (Львів, 2018); Теоретичному семінарі «Перше українське тіловиховне товариство «Сокіл»» (з нагоди 125-річчя від заснування) (Львів, 2019); Всеукраїнській науково-практичній конференції «Родини в суспільному і національно-культурному просторі України і світу: історія та сучасність» (с. Тишківці, 2019); Науковій конференції «Проблеми дослідження українського визвольного руху ХХ ст. (до 90-річчя створення Організації українських націоналістів)» (Львів, 2019); Теоретичному семінарі «Від сокільсько-січового руху до Злуки УНР і ЗУНР» (Львів, 2019); Науковому семінарі «Український сокільський рух у діаспорі» (Київ, 2019); X наукових читаннях імені академіка Я. Ісаєвича (Львів, 2020).

Публікації. Основні положення дисертаційної роботи викладено у 45 наукових працях, з них 1 – індивідуальна монографія обсягом 41,48 д. а., 1 історичний нарис обсягом 37,7 д. а., 21 публікація у фахових виданнях України і включених до міжнародних наукометричних баз Web of Science та Index Copernicus, 22 – в інших виданнях.

Структурно дисертація побудована за проблемно-хронологічним принципом і складається з переліку умовних скорочень, вступу, шести розділів, висновків, списку використаних джерел і літератури (усього 1470 позицій), додатків. Загальний обсяг дисертації 551 сторінка, із них 364 сторінки основного тексту.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У вступі дисертаційної роботи обґрунтовано актуальність проблеми, сформульовано мету та завдання, означено об'єкт і предмет дослідження, хронологічні й територіальні межі, наукову новизну, апробацію та її практичне значення.

У розділі 1 «Історіографія та джерела», який складається з двох підрозділів, проаналізовано рівень наукового вивчення теми та охарактеризовано джерельну базу.

У підрозділі 1.1. «Стан наукової розробки теми» охарактеризовано історичні праці, які безпосередньо або опосередковано стосуються досліджуваної теми. Історіографію проблеми поділено на три періоди: 1) 1900-ті роки – 1947 р.; 2) 1947 р. – 1980-ті роки; 3) 1990-ті роки – 2020 р. В основу такого поділу покладено хронологічний принцип.

До першого періоду віднесено публікації сучасників про І. Боберського, написані ще за його життя, серед яких виокремлено розвідки публіцистичного характеру його учнів і послідовників М. Бутеля, О. Верхоли, С. Гайдучка, Р. Диця, Е. Жарського, І. Мрица, О. Тисовського, Т. Франка. Невелика енциклопедична довідка про І. Боберського опублікована у першому томі «Української загальної енциклопедії», або «Книзі Знання», який вийшов друком 1930 р. в Галичині за загальною редакцією І. Раковського. У виданні високо оцінені досягнення «Батька українського тіловиховання» перед

українським народом. Деякі відомості про І. Боберського знаходимо у виданнях: «Альбом Українського Львова. Види Львова і знімки українських культурно-освітніх, господарських і інших установ та підприємств» (Львів, 1930 р.); «Двадцятьп'ятьліття товариства «Учительська Громада»» (Львів, 1935 р.); «Українські Січові Стрільці 1914–1920» (Львів, 1935 р.); «Про пам'ятна книга видана з нагоди сороклітнього ювілею Українського Народного Союзу» (Джерсі Сіті, 1936 р.), «СТ Україна. Львів. 25-ліття 1911–1936» (Львів, 1936 р.). Стисло інформацію про громадську та наукову діяльність І. Боберського в Канаді та країнах Європи у 1920–30-х роках виклав С. Наріжний у праці «Українська еміграція. Культурна праця української еміграції між двома світовими війнами» (Прага, 1942 р.).

Другу групу досліджень складають розвідки українських учених у діаспорі та праці, видані в УРСР 1947 р. – 1980-х рр. Після смерті І. Боберського пам'ять про нього зберігалася в колах української інтелігенції, серед його учнів і вихованців в еміграції та в УРСР. Однак вивчення діяльності І. Боберського, звернення до його спадщини було можливим лише в діаспорі. Короткі нариси його життя та діяльності час від часу з'являлися на сторінках видань товариств, які плекали руханку і спорт. Зокрема, у збірнику спортивного товариства «Україна» у Торонто – «Борітеся – Поборете...» (Торонто, 1950 р.) є обширна публікація про І. Боберського, написана на основі праць С. Гайдучка. У 1951 р. у Мюнхені в альманасі Ради фізичної культури з'явилася стаття Е. Жарського «Проф. Іван Боберський, його роля і значення для української фізичної культури». У ній автор, опираючись на публікації в українській періодиці та розповіді сучасників, висвітлив внесок І. Боберського у становлення і розвиток української тіловиховної традиції Галичини початку ХХ ст. У 1956 р. у Мюнхені вийшла у світ праця видатного українського педагога Г. Ващенко «Тіловиховання як засіб виховання волі і характеру», один із параграфів якої – «Боберський як піонер в розбудові української системи тіловиховання» – присвячений незабутньому авторитетові. Короткі біографічні відомості про І. Боберського, укладені В. Лисим, подано у книзі І. Макуха «На народній службі» (Дітройт, 1958 р.). Інформація про І. Боберського та його громадсько-політичну діяльність є в «Енциклопедії українознавства» за редакцією В. Кубійовича, у першому томі – біографічна довідка (Париж, Нью-Йорк, 1955 р.); у восьмому – відомості про діяльність у сокільському русі (Париж, Нью-Йорк, 1976 р.); у дев'ятому – про «Українську стрілецьку громаду» в Канаді (Париж, Нью-Йорк, 1976 р.); біографічна довідка в англійській версії (Торонто, Буфало, Лондон, 1985 р.). У працях «Студії до історії українців Канади» (Вінніпег, 1980 р.) та «Біографічному довіднику до історії українців Канади» (Вінніпег, 1986 р.) М. Марунчак наводить низку фактів з громадсько-політичної діяльності І. Боберського в Канаді та короткі біографічні відомості. А. Животко у дослідженні «Історія української преси» (Мюнхен, 1989–1990 рр.), описуючи здобутки сокільських і січових діячів, проаналізував працю І. Боберського «Нові шляхи до тілесного виховання» (Львів, 1911 р.). У студії Л. Шанковського про «Галицьку армію» (Вінніпег, 1974 р.) приділено увагу

Державному секретаріату військових справ ЗУНР та «Пресовій квартирі» Галицької армії, у яких працював І. Боберський. У виданнях «Каталог українських поштових марок» (Вінніпег, 1974 р.) і «Каталог українських недержавних марок» (Шарлеруа, 1987 р.) укладачі Ю. Максимчук та М. Хом'як подали зображення й описи філателістичних пам'яток, до видання яких долучився І. Боберський (марки товариства «Сокіл» та «УСС»). Деякі відомості про І. Боберського можна почерпнути з ювілейних і пропам'ятних книг «Українського народного союзу» (Джерсі-Сіті, 1954 р.), «Української стрілецької громади» в Канаді (Торонто, 1978 р.) Українського Народного Дому у Вінніпезі (Торонто, 1950 р.), Академічної гімназії (Філадельфія, Мюнхен, 1978 р.), гімназії СС Василянок у Львові (Нью-Йорк, Париж, Сідней, Торонто, 1980 р.; Мюнхен, Філадельфія, 1982 р., 1984 р.), «Альбому 50 ліття Пласту» (Нью-Йорк, 1964 р.) та ін. Різні матеріали та статті про життєвий шлях і творчий доробок І. Боберського час від часу з'являлися на сторінках часописів, в історико-мемуарних збірниках і довідкових виданнях у діаспорі. Вони здебільшого базувалися на публікаціях С. Гайдучка, Е. Жарського та періодики і містили чимало фактографічних помилок, оскільки їх автори не мали доступу до документів, які зберігалися в УРСР.

Праці, видані в Україні радянського періоду, вирізняються відвертим антиукраїнським спрямуванням. Радянська історична наука, яка була заручницею комуністичної ідеології, подавала як біографії окремих осіб, так і загалом історію України, української діаспори у спотвореному світлі. Партійні історики та пропагандисти (В. Добричев, К. Гальський та ін.) зосередилися на опрацюванні таких ідеологем: 1) українські буржуазні націоналісти – посібники фашистської Німеччини; зрадники і злочинці; 2) використання українськими буржуазними націоналістами сокільських, пластових та інших організацій у реакційних та антинародних цілях. У радянській історіографії немає окремої біографічної праці, присвяченої І. Боберському. Та все ж трапляються дослідження, в яких тією чи іншою мірою висвітлена аналізована тематика. До них належить праця Б. Трофим'яка «Фізична культура і спорт в Українській РСР» (Львів, 1987). В основу книги покладено матеріали дисертації, захищеної 1972 р. у Львівському університеті. У праці знаходимо згадки про І. Боберського як голову українського гімнастичного товариства «Сокіл-Батько» у Львові, а також аналіз окремих праць І. Боберського. Мабуть, випадковістю стало те, що у книзі О. Дея «Словник українських псевдонімів та криптонімів (XVI–XX ст.)» (Київ, 1969 р.), яка вийшла у видавництві «Наукова думка», серед понад 10 000 псевдонімів, криптонімів і різних умовних знаків було подано чотири криптоніми І. Боберського – «Бб», «Б-кий І.», «І. Б.», «Оей».

До третьої групи належать праці, видані після відновлення незалежності України. Дослідженню постаті І. Боберського як провідного фахівця українського тіловиховання і популяризації його імені сприяло проведення наукових форумів і конференцій у 1990-х – на поч. 2000-х рр. і видання за їх підсумками збірників праць. Серед них: «Нація і спорт» (1991), «Спортове

товариство «Україна» (Львів)» (1991), «Спорт і національне відродження» (1994), «Українська спортивна та військово-похідна термінологія» (1994), «Молода спортивна наука України» та ін. Серед опублікованих матеріалів конференцій заслуговують на увагу публікації та розвідки, безпосередньо чи опосередковано присвячені І. Боберському, таких авторів: І. Андрухів, Я. Боднара, О. Вацеби, Н. Величкович, В. Джуня, С. Єрмакова, О. Круковського, Я. Малика, Є. Приступи, С. Родака, В. Старкова, Б. Трофим'яка, П. Штойки, І. Янківа, І. Яремка та ін.

Деякі відомості про внесок І. Боберського у розробку і впровадження символіки та атрибутики товариств «Сокіл», СТ «Україна», легіону УСС, пам'ятних відзнак і нагород УНР та ЗУНР, форми одягу та знаків розрізнення Збройних сил ЗУНР (ЗО ЗУНР), у дослідження стрілецької пісенності, про діяльність у ДСВС ЗУНР та Представництві ЗУНР у Канаді зустрічаємо у працях О. Круковського, С. Пахолка, С. Музичука, Є. Пінака та М. Чмира, А. Гречила, О. Кузьменко, М. Литвина, О. Павлишина та ін.

Про редакторську, журналістську та видавничу діяльність І. Боберського в контексті становлення та розвитку української спортивно-руханкової преси йдеться побіжно у працях С. Костя та В. Ковпака. І. Боберського як популяризатора різних видів спорту, зокрема копаного м'яча (футболу) у Галичині в УСК, СТ «Україна», «Соколі» тощо, його навчально-методичні праці писали у своїх розвідках О. Паук, Б. Люпа, І. Яремко, Д. Мандзюк, І. Процик, П. Хоміцький, Л. Следзьона.

Відомості генеалогічного характеру про український шляхетський рід Боберських можна віднайти у працях І. Смутка та племінниці І. Боберського О. Чабан. І. Смуток на підставі архівних джерел дослідив історію роду Боберських XVI–XVIII ст. у середовищі руської шляхти, яка проживала в Перемишльській землі Руського воєводства. О. Чабан, опираючись, головню, на приватні архіви родини та доступні їй документи і матеріали, висвітлила генеалогію Боберських у XIX–XX ст.

Деякі факти, що стосуються громадської діяльності І. Боберського у Галичині та в діаспорі, подані у монографіях, статтях і брошурах І. Головацького, О. Гриніва, Т. Вінцовського та О. Музичка, Т. Гунчака, С. Заборняка, С. Качараби, В. Лаби, Я. Ляльки, Б. Любіва, О. Маланчук-Рибак, О. Мазура, В. Сергійчука, Ю. Тимошенка та ін.

Накопичені на сьогодні розвідки про окремі аспекти з життя та діяльності І. Боберського мають здебільшого науково-популярний і публіцистичний характер і лише привідчиняють порушену нами тему, вони не структуровані системно й не розкривають проблеми комплексно. Це дало підстави стверджувати про необхідність комплексного узагальнення, всебічного і неупередженого вивчення суспільно-культурної, військово-політичної та освітньо-виховної діяльності І. Боберського (1873–1947).

У підрозділі 1.2. «Джерельна основа дослідження» опрацьовані джерела умовно поділено на сім груп: 1) документи українських військових, політичних і державних утворень та установ, в яких працював І. Боберський; 2) документи

громадських організацій, членом яких він був та з якими безпосередньо співпрацював упродовж життя; 3) творча спадщина І. Боберського; 4) епістолярні джерела; 5) періодичні видання; 6) спомини, щоденники, інтерв'ю; 7) світлини. З документів архівного походження у роботі використано матеріали архівів, музеїв, бібліотек, приватних збірок і колекцій в Україні (ЦДАВО України, ЦДАГО України, ЦДАЗУ, ЦДІАУ, м. Київ; ЦДІАУ, м. Львів; ЦДКФФА, ДАІФО, ДАЛО, архів УКУ, Бродівський історико-краєзнавчий музей, Львівський національний літературно-меморіальний музей Івана Франка, Музей етнографії та художнього промислу Інституту народознавства НАНУ, Музей-архів пластового руху у Львові, ЛНБ ім. В. Стефаника НАНУ, НБ ЛНУ ім. І. Франка; приватні архіви Л. Базилевич, Ю. Волощака, С. Гайдучка, П. Галушака, Ю. Завербного, Р. Метельського, О. Паука, А. Сиви, О. Тіменик, О. Чабан) та за кордоном (Архів-Музей імені Дмитра Антоновича Української Вільної Академії Наук у США, архів українського студентського товариства «Січ» у Граці, Національна бібліотека у Варшаві, Осередок української культури і освіти у Вінніпезі, Український музей-архів у Клівленді, Український національний музей у Чикаго; приватні архіви К. Білинського (м. Сідней), Л. Гавриляк-Пивовар (м. Нью-Йорк)).

До першої групи віднесено обіжники Державного секретаріату військових справ ЗУНР про його структуру, штати і функції, документи для офіцерського складу і вояків Галицької армії уряду Диктатора ЗО УНР, рахункові акти ДСВС, прохання, заяви службовців про надання грошової допомоги, накази та розпорядження Диктатора ЗО УНР, відомості та звіти урядовців і військових начальників про становище на українських землях тощо. До розробки частини з цих документів, у межах своїх повноважень, був причетний також І. Боберський. Залучено також особисті документи І. Боберського як голови «Письменничого відділу» ДСВС ЗУНР, четаря ГА, його облікова картка, заповнена на збірній станиці УСС у Відні, різноманітні перепустки. Багато документів І. Боберський підготував як повноважний представник ЗУНР у США та Канаді. Це відозви, звернення, інформаційні повідомлення, які публікувалися в пресі, а також звіти про виконану роботу. Серед інших заслуговують на увагу документи Головної української ради та Загальної української ради, зокрема протоколи засідань, проекти, резолюції, постанови та інші матеріали. Інформацію про педагогічну працю І. Боберського в гімназіях і семінаріях Львова та Дрогобича містять офіційні звіти дирекцій цих гімназій.

До другої групи джерел належать документи громадських організацій, членом яких був І. Боберський та з якими безпосередньо співпрацював упродовж життя. Це статuti, проекти та робочі матеріали до них, протоколи засідань, загальних зборів, урочистостей; звіти організацій, секцій і комісій; відозви, звернення, програми, запрошення на вечори, концерти, урочистості, засідання; бланки, посвідки, зголошення.

Третьою важливою складовою джерельної бази стала творча спадщина І. Боберського. Оскільки донедавна були відомі лише чотири криптоніми, якими він підписувався, то й його авторство було підтверджене стосовно лише

декількох десятків праць, головно, в царині українського тіловиховання. Проведене дослідження показало, що І. Боберський є автором численних публікацій різної тематики.

Четверта група джерел представлена епістолярною спадщиною І. Боберського. Протягом усього життя він активно листувався з багатьма провідними громадськими, політичними, культурними та військовими діячами, науковцями, з Д. Вітовським, С. Гайдучком, С. Горуком, М. Грушевським, І. Коссаком, Л. Лепким, В. Липинським, М. Міхновським, О. Назаруком, І. Раковським, Т. Рожанковським, Є. Петрушевичем, О. Підвисоцькою, В. Старосольським, О. Степанів, О. Тисовським, С. Томашівським та ін., а також з керівництвом громадських організацій, членом яких був або з якими співпрацював упродовж тривалого часу.

У роботі широко використано матеріали преси досліджуваного періоду. Інформацію про діяльність І. Боберського в руханкових і спортових товариствах та гуртках знаходимо у таких періодичних виданнях: сокільських («Сокільські вісти» (Львів), «Вісти з Запорожа» (Львів), «Сокільські Вісти» (Львів), «Український Сокіл» (часопис «Союзу українського сокільства за кордоном» у Празі), «Український Сокіл» (ілюстрований журнал українського товариства «Сокіл» у Буенос-Айресі); січових («Січові вісти» (Львів)); пластових («Пластовий Табор» (Львів), «Молоде Життя» (Львів), «Листки дружнього зв'язку» (Нью Йорк, Клівленд); «Змаг» (Львів). Про працю І. Боберського в «Товаристві опіки над українськими переселенцями ім. св. Рафаїла в Канаді» та «Товаристві опіки над українськими емігрантами» у Львові можна довідатися з періодичних видань «Український емігрант. Орган Товариства Опіки над Українськими Емігрантами у Львові» (Львів), «Український емігрант. Місячник присвячений справам еміграції і рееміграції під начальною редакцією Д-ра Володимира Бачинського» (Львів). Часописи «Свобода» (Джерсі-Сіті) і «Канадійський Фармер» (Вінніпег) містять інформацію про І. Боберського як активного діяча української діаспори міжвоєнного періоду. Чимало інформації про життєвий і творчий шлях І. Боберського можна почерпнути з часописів «Батьківщина» (Львів), «Вісті» (Берлін), «Діло» (Львів), «Життя і знання» (Львів), «Ілюстрована Україна» (Львів), «Краківські Вісті» (Краків), «Літопис Червоної Калини» (Львів), «Народне Слово» (Львів), «Наша Школа» (Львів), «Наше Життя» (Авгсбург), «Нова Зоря» (Львів), «Новий час» (Львів), «Поступ» (Буенос-Айрес), «Світ» (Львів), «Світло й тінь» (Львів), «Свобода» (Львів), «Студентський Клич» (Грац), «Товариш» (Львів), «Українська Трибуна» (Мюнхен) та ін. Згадки про громадську діяльність І. Боберського є на сторінках іноземних часописів «Przewodnik gimnastyczny» (Львів), «Pražský ilustrovaný kurýr» (Прага), «Утро Росії» (Москва) та ін.

Шосту групу джерел становлять спогади сучасників І. Боберського. Деяку інформацію про навчання І. Боберського у Граці можна почерпнути зі спогадів П. Гайди. Його педагогічну працю, ініціативи та здобутки висвітлено у спогадах С. Гайдучка, О. Грицяя, І. Кедрина, Г. Коренець, Н. Леонтович-Башук,

Т. Лотоцького, С. Нагірної-Лев, О. Охримовича, П. Франка, С. Шаха, М. Шкільника. Діяльність І. Боберського як провідного діяча українського сокільського руху, співпрацю організацій «Сокіл» і «Січ», його відносини з К. Трильовським, Шевченківський здви́г 1914 р., становлення стрілецького руху напередодні Першої світової війни, працю в Бойовій управі та ін. окреслено у спогадах Т. Галіпа, М. Галушинського, Я. Гриневича, Р. Дашкевича, Г. Нички, О. Демчука, І. Курка, К. Левицького, І. Макуха, В. Нагірного, К. Трильовського, О. Степанів, С. Шухевича та ін. Про підготовку І. Боберського та організації «Сокіл-Батько» до VI Всесокільського злету у Празі 1912 р., його перебіг і результати для українців йдеться у спогадах Ю. Боднара та Т. Остап'юка. Становлення «Пласту» у Львові та Галичині, участь у цьому процесі І. Боберського висвітлено у спогадах Л. Беча, Р. Коцика, С. Левицького. Участь І. Боберського у розвитку окремих видів спорту серед українців викладено у спогадах О. Скоценя, М. Субтельного, С. Цимбали. Про діяльність І. Боберського в роки Першої світової війни, його сподвижницьку працю зі збору документів і матеріалів про УСС, діяльність «Пресової квартири» та «Артистичної горстки» згадують Н. Гірняк, Л. Луців та А. Лотоцький. Ініціативи І. Боберського під час його праці у ЗУНР окреслені у споминах о. Й. Жана. Окремі факти співпраці І. Боберського з УВО та її провідними діячами у середині 1920-х років описані у спогадах О. Навроцького. Про громадські ініціативи І. Боберського в діаспорі, зокрема в Канаді, його працю зі збору інформації про перших українців, які поселилися, там розповідають у своїх спогадах о. П. Божик, І. Гуменюк, В. Чумер. З неопублікованих використано спогади племінниці І. Боберського – О. Чабан, записані упродовж 2013–2015 рр. у Львові. Цінними є спогади самого І. Боберського про навчання, педагогічну працю, діяльність у громадських товариствах «Учительська громада», «Сокіл», СТ «Україна» та ін. Значний інтерес для дослідження становлять рукописні нотатники І. Боберського, датовані 1912–1919 рр. Важливим джерелом для відтворення подій становлення ЗУНР і перших місяців боротьби за державність є «Дневник» І. Боберського, який охоплює час від 15 вересня 1918 р. до 22 травня 1919 р. Окремі відомості про повсякденне життя І. Боберського, його громадську, наукову, журналістську діяльність можна почерпнути з інтерв'ю О. Грицяя, І. Івашка, М. Масюкевича з І. Боберським та інтерв'ю самого І. Боберського з українським канадським емігрантом І. Пилипівом й українським спортсменом з Чернівців Р. Турушанком.

У дослідженні використано фотоматеріали, що зберігаються в українських і закордонних архівах, музеях, бібліотеках, приватних колекціях і збірках або опубліковані в окремих періодичних виданнях, спогадах та ін. Допоміжним джерелом послужила документальна кінохроніка VI Всесокільського злету в Празі 1912 р., на якій зафіксовано українську сокільську делегацію з Галичини та голову товариства «Сокіл-Батько» І. Боберського.

Отже, джерельна база є достатньою для реалізації мети дослідження.

У розділі 2 «Теоретико-методологічні засади дослідження» проаналізовано методологічний інструментарій дисертації. Докладне вивчення та осмислення історіографічного доробку попередників, узагальнення теоретичних і практичних результатів досліджень українських і зарубіжних науковців дало змогу сформуванню власної концепції. В українській історіографії ще не сформовано усталених підходів до вивчення біографії І. Боберського, не отримали належної оцінки його місце та роль в історії України. Науковці, як правило, вивчали його життєвий шлях через призму внеску у сферу фізичного виховання і спорту, цілком заслужено називаючи І. Боберського «Батьком українського тіловиховання». Однак аналіз джерел показав, що такий підхід суттєво звужує розуміння проблеми і не дає повною мірою осягнути цю величну постать, всебічно висвітлити різні аспекти його життя та діяльності. На шпальтах української галицької преси підкреслювався величезний внесок І. Боберського в українську справу, автори публікацій ставили його в один ряд з такими Великими Українцями, як І. Франко та А. Шептицький. З огляду на це запропоновано інший підхід, зокрема розширено контексти і проаналізовано біографію І. Боберського як українського націєтворця. При дослідженні життєвого і творчого шляху І. Боберського використано принцип системності. Завдяки застосованому комплексному методу встановлено зв'язок між окремими фактами, подіями та явищами у контексті історичних подій того часу. Ключовими були наукові принципи історизму та об'єктивності: предмет дослідження розглядався у контексті освітніх, суспільно-культурних, військово-політичних процесів, які відбувалися на українських землях, а також у країнах, де в різний час працював, проживав і перебував І. Боберський. Об'єктивно відтворити події та явища допомогло опертя на автентичні факти, які аналізувалися у всій своїй суперечності та різноманітності, з урахуванням і позитивних і негативних проявів. Реконструкція біографії І. Боберського на тлі епохи здійснювалася неупереджено, без перебільшень і перекручень, із дотриманням критичного ставлення до джерел. Оцінити доступну історіографію і джерела, з'ясувати ставлення до тієї чи іншої події її творців та очевидців і, в підсумку, об'єктивно оцінити постать, яка досліджувалася, дав змогу порівняльний метод. Історичний метод уможливив ґрунтовне дослідження ролі постаті І. Боберського в новітній історії України. Для висвітлення окремих аспектів діяльності І. Боберського в різні періоди його життя застосовувалися історико-ситуативний та історично-хронологічний методи, а також методи періодизації й класифікації. Всебічно дослідити біографію І. Боберського було б неможливо без використання аналітичного, описового та структурно-системного методів, що в кінцевому підсумку дали можливість системно й критично проаналізувати його біографію й виокремити основні віхи життя. Під час написання дисертації використано логічний метод, метод аналогій, дедуктивний метод і метод узагальнень. Послугуючись логічним методом, вдалося викласти матеріал у належній послідовності з відповідними переходами. Важливе місце відведено евристичному методу, який забезпечив презентабельний комплекс документів,

до створення яких був залучений І. Боберський, а також потужну джерельну базу наукових, громадських, культурно-просвітніх, військових, політичних та державних установ і організацій, членом яких він був і з якими співпрацював у різні періоди. При опрацюванні джерел застосовувалися методи аналізу, порівняння, що дало можливість вірогідніше поєднати ланки життєвого шляху І. Боберського та події, в яких він брав безпосередню чи опосередковану участь. У роботі також використано методи, напрацьовані спеціальними (допоміжними) історичними дисциплінами: генеалогією, сфрагістиком, фалеристикою, вексилологією, філокартією, філателією та ін. Перелічені методи допомогли в повноті і всебічно висвітлити життєвий шлях І. Боберського та особливості його діяльності в різні періоди. У роботі з'ясовано значення таких основних термінів і понять, як «Українська національна революція 1917–1923 рр.», «тіловиховання», «змаг», «руханка» та ін.

Застосований методологічний інструментарій дав змогу виконати поставлені завдання і досягнути задекларованої мети, всебічно проаналізувати проблему, укласти структуру, розширити фактологічну та аналітичну складові наукового пошуку, спростувати низку міфів, перекручень і помилок.

Розділ 3 «Педагогічна праця» присвячено становленню І. Боберського як особистості та його педагогічній діяльності в Галичині та діаспорі.

У підрозділі 3.1. «*Формування світогляду*» описано середовище, в якому виріс і сформувався І. Боберський. Він став гідним продовжувачем традицій славного роду Боберських, який дав українській нації упродовж XVI–XX ст. чимало священників, педагогів, науковців, військових, громадських і культурно-просвітніх діячів. Він народився 14 серпня 1873 р. у с. Доброгостові. Його світогляд формувался у родинному колі (батько о. Микола – греко-католицький священник, мати – Анна-Домініка – вчителька). На все життя запам'ятав батькову науку – «думай по-українськи!». Початкову освіту здобув вдома під опікою мами. Далі навчався в гімназіях Нового Санчу (1884–1887) та Самбора (1887–1891), університетах Львова (1891–1895) та Граца (1895–1899). Як студент брав активну участь у громадському житті, був членом українського студентського товариства «Русь» у Граці. У грацький період набув передових, інноваційних як для свого часу знань і вмій у царині тілесного виховання і спорту (1897) і – повернувся в Галичину як кваліфікований фахівець з німецької філології та один з небагатьох в українському середовищі дипломованих спеціалістів з малознаного фаху – гімнастики. Свої перші кроки як педагог зробив у IV цісарсько-королівській гімназії у Львові (1899–1900), викладаючи німецьку мову, та цісарсько-королівській гімназії у Дрогобичі (1900–1901), де на практиці почав втілювати набуті в Європі знання з німецької мови та теорії й методики фізичного виховання.

Підрозділ 3.2. «*Педагогічна діяльність в Академічній гімназії у Львові*» окреслює працю І. Боберського на посаді учителя та професора (з 1905 р.) у цьому навчальному закладі у 1901–1918 рр. Упродовж своєї педагогічної діяльності в Академічній гімназії (1901–1918) та в її філії (1908–1910) він

викладав німецьку мову, завідував німецькомовною бібліотекою для гімназистів, запровадив у навчальний процес гімнастичні заняття (уроки фізичного виховання), долучився як член-покровитель до діяльності товариства «Руслан», заснував «Український спортовий кружок» (УСК). Як професор гімназії своєю кваліфікацією дорівнював університетському рівню, був експериментатором і новатором. На уроках гімнастики поєднував елементи європейських систем гімнастики з українськими традиційними народними формами, запровадив в обіг руханкову і спортову термінологію та підготував перші фахові україномовні видання, присвячені фізичному вихованню та спорту. Як організатор зумів максимально використати можливості, які мала тоді українська спільнота Львова, для розвитку і популяризації руханкової справи, зокрема матеріально-технічну базу товариства «Сокіл-Батько» та гімназії. Його навчально-методичні праці «Забави і гри рухові» (1904), «Забави і гри рухові, часть друга» (1905), «Забави і гри рухові, часть трета. Копаний мяч» (1906), «Рядові вправи» (1909) використовувалися на уроках гімнастики та в діяльності УСК, а також набули популярності на українських землях та в діаспорі.

У підрозділі 3.3. «Праця у жіночій семінарії Українського педагогічного товариства та гімназії Сестер Василіянок у Львові» висвітлено діяльність І. Боберського упродовж 1903–1914 рр. За роки своєї педагогічної праці в приватній жіночій семінарії Українського педагогічного товариства (1903–1905) та в українській жіночій гімназії СС Василіянок (1906–1914) він зробив чимало для освітнього розвитку українського жіноцтва. Зокрема, запровадив у навчальний процес гімнастичні заняття, викладав німецьку мову, завідував німецькомовною бібліотекою та дав поштовх до створення «Дівочого спортового кружка» (ДСК). Завдяки йому була сформована німецькомовна бібліотека для гімназисток, понад третину книжкового фонду якої становили книги, подаровані ним самим. Створений у гімназії І. Боберським ДСК активно розвивався упродовж 1910–1914 рр., зростав кількісно та якісно, плекаючи та поширюючи різні види спорту серед українського жіноцтва. Працюючи у жіночій гімназії, І. Боберський також підготував навчально-методичні праці «Ситківка» (1909), «Лавчина і щеблівка» (1910), «Прорух» (1912), якими послуговувалися інші вчителі гімнастики та членкині ДСК, а також усі зацікавлені на українських землях та в українській діаспорі.

Підрозділ 3.4. «Освітньо-виховна діяльність у діаспорі» розкриває ініціативи І. Боберського як педагога та визначного фахівця в царині українського тіловиховання. У 1920–1932 рр. в Канаді він долучився до діяльності «Рідної школи», Українського інституту «Просвіта», виступав на різних заходах, імпрезах, святкуваннях не тільки у Вінніпезі, де проживав, а й у різних населених пунктах Канади, був учасником культурно-просвітніх і наукових заходів канадських українців. Особливої ваги він надавав «Організації українського учительства» (ОУУ), неодноразово викладав різні дисципліни на курсах учителів, організованих цією авторитетною організацією. Упродовж 1920–40-х рр. надавав консультації багатьом особам та організаціям,

укладав статuti, писав статті, замітки тощо, зокрема допомагав «Товариству опіки над українськими переселенцями ім. св. Рафаїла в Канаді» налагодити широкомасштабну видавничу діяльність. Скрупульозно накопичував інформацію, зафіксовану у спогадах, світлинах, документах про життя та побут українців у Канаді. У другій половині 1920–30-х роках подорожував Європою, де виступав з доповідями на актуальні теми освіти, культури, історії й політики. На основі великої книгозбірні, зібраної ним за час перебування в Канаді, у Вінніпезі було створено «Канадійську бібліотеку ім. Івана Боберського». Провадив також наукові студії, результати яких опубліковані на сторінках «Української загальної енциклопедії» (Львів; Станиславів; Коломия, 1935 р.). У 1936 р. відвідав IV зимові Олімпійські ігри в Гарміш-Партенкірхені та XI літні Олімпійські ігри в Берліні, опублікував низку журналістських репортажів в українських виданнях. Не переривав зв'язків з товариством «Сокіл-Батько» у Львові, зокрема допомагав у видавничій діяльності, консультував, рецензував, дарував і збирав кошти. На сторінках різних видань роз'яснював завдання українського сокілства в Галичині, значення руханки та спорту для українського народу, наголошував на завданнях, які стояли перед українською молоддю та тогочасною елітою.

У розділі 4 «Напрями діяльності в українському сокілському русі» окреслено працю І. Боберського в товаристві «Сокіл» упродовж 1901–1939 рр.

Підрозділ 4.1. «Організаційна праця» розкриває діяльність І. Боберського як рядового члена (1901) та голови «Сокола-Батька» (1908–1918). Він один з організаторів і голова учительського кружка руханки при товаристві «Сокіл» у Львові, учитель і наставник перших українських фахівців з фізичного виховання і спорту, теоретиків і практиків С. Гайдучка, І. Криницького, Є. Любовича, Д. Навроцької, Т. Поліхи, Ю. Семотюка, С. Сидорович, О. Суховерської, О. Тисовського, П. і Т. Франків та ін. За його активної участі у сокілській організації відбулося багато знакових подій і заходів, зокрема, перший музично-руханковий вечір українського товариства «Сокіл» у Львові 6 квітня 1902 р., руханковий вечір у львівській філармонії 5 квітня 1903 р., відкриття нової рухівні (гімнастичного залу) українського «Сокола» у Львові 5 листопада 1906 р. на Руській, 20, викуп земельних ділянок та облаштування руханково-спортивного майдану «Сокола-Батька» у Львові (інші назви – «Український Город», «Українська Мекка», національний форт) та ін. Він брав дієву участь у кількох комісіях і секціях товариства, зокрема в «Прапоровій», «Забавовій», «Одностроєвій», «Комісії закупна Українського Города у Львові». Впроваджував і популяризував різні види спорту. Завдяки його наполегливій праці сокілська організація кількісно та якісно зростала. Станом на червень 1914 р. у Галичині налічувалося 974 сокілські осередки із близько 70 тис. членів. Авторитет і заслуги І. Боберського були відзначені врученням йому 1911 р. старшинської булави зі словами: «Веди нас даліше!».

У підрозділі 4.2. «Редакційно-видавнича діяльність» висвітлено працю І. Боберського як успішного видавця, редактора, автора десятків публікацій, консультанта і рецензента. Завдяки його зусиллям виходили перші офіційні

друковані органи товариства «Сокіл-Батько» – «Сокільські Вісти» (1909) та «Вісти з Запорожжя» (1910–1914), які висвітлювали насамперед діяльність українських пожежних, руханкових, спортових і стрілецьких товариств у Галичині, друкували статті з розвитку тіловиховання та спорту, історії України, про життя українців у різних куточках світу, звіти про діяльність, інформаційні статті, заклики, відозви, розпорядження, матеріали з виступів, вечорів, світлини тощо. Крім часописів, за головування І. Боберського світ побачило 44 різні видання сокільської літератури. Видання здійснювалося здебільшого за співпраці з НТШ у Львові. Серед них чимало праць самого І. Боберського (1904 р. – «Забави і гри рухові»; 1905 р. – «Забави і гри рухові, часть II. Вісімнадцять гор мячевих»; 1906 р. – «Пісня пожарних Соколів», «Забави й гри рухові, часть III. Копаний мяч», «Свобідні вправи, ч. 1. Вправи вільноруч Сандова»; 1908 р. – «Свобідні вправи для пожарних соколів» та ін.). Окрім цієї літератури, «Сокіл-Батько» видавав статuti, звіти, календарі, а також дрібні друки: членські виказки, правильники, картки зголошень, обіжники до осередків, взірці однострою, свідоцтва, грамоти, заклики, афіші, програмки, поштові картки, листівки тощо. Більшість проєктів реалізувалися стараннями особисто І. Боберського. Для їх ілюстрування він винаймав професійних фотографів. Чимало сокільських видань І. Боберський видав за власні кошти. Йому вдалося разом з керівництвом «Сокола-Батька» виробити фірмовий стиль організації та забезпечити її членів зовнішньою атрибутикою та символікою, яка вказувала на приналежність до українців. До цієї праці І. Боберський залучав українських фахівців з різних галузей як на українських землях, так і тих, хто проживав або навчався в різних країнах світу.

Підрозділ 4.3. «Внесок у підготовку та проведення красивих здвигів» характеризує діяльність І. Боберського в контексті проведення I і II краєвих здвигів у Галичині. Очоливши «Сокіл» (1908), він почав провадити працю по скріпленню товариства організаційно, поліпшенню комунікації між центральним осередком у Львові та сокільськими «гніздами» (осередками) в Галичині. З цією метою 1909 р. «централя» товариства «Сокіл» змінила назву на «Сокіл-Батько». Було вирішено проводити у Галичині за чеським зразком і прикладом організацій «Січ», масштабні, всезагальні національно-культурні і руханкові сокільські заходи – «здвиги». Значна заслуга в ініціюванні та їх успішному проведенні належить І. Боберському (до нього український «Сокіл» не проводив таких масштабних заходів), який доклав чимало зусиль не лише для розвитку українського сокільства та об'єднання з січовими осередками Галичини, а й для згуртування, консолідації через гімнастичний і спортивний, сокільський та січовий, парамілітарний рухи українців з Галичини та з інших українських земель. Великою заслугою І. Боберського стала розробка та посвячення на I Краєвому здвигі прапора «Сокола-Батька», провідною в символіці якого стала ідея соборності українських земель, – Галичини (Лев) та Наддніпрянщини (архистратиг Михаїл). I Краєвий здвиг, проведений 9–10 вересня 1911 р. з нагоди 50-річчя від дня смерті Т. Шевченка, та Шевченківський здвиг (інші назви – II Краєвий здвиг, Великий пропам'ятний

Шевченківський здви́г, Шевченковий ювілейний здви́г та ін.) 27–29 червня 1914 р. з нагоди 100-річчя від дня народження Т. Шевченка стали виявом високого рівня національної свідомості українців, гідності та згуртованості. Краєві здви́ги були важливим чинником розвитку українського сокільського руху і свідченням його виходу на новий, якісно вищий рівень організаційної роботи із залученням українців Наддніпрянщини та різних осередків української діаспори.

У підрозділі 4.4. «Участь у міжнародних всесокольських злетах» звернена увага на участь І. Боберського в заходах, які проводили сокільські організації слов'янських народів. Перед Першою світовою війною він побував на багатьох імпрезах чеських, хорватських, словенських організацій «Сокіл». Зокрема, був на V Всесокольському злеті у Празі 1907 р., з'їзді слов'янських соколів у Загребі 1911 р. та ін. Найвизначнішою подією для українських соколів Галичини перед Першою світовою війною стала участь у VI Всесокольському злеті в Празі, який відбувся упродовж 28–30 червня та 1 липня 1912 р. і був присвячений 50-річчю від заснування чеського сокільського руху. І. Боберський організував поїздку на злет та очолив українську делегацію, яка заманіфестувала себе перед чехами і делегаціями з різних куточків Європи та Америки. У міжвоєнний період І. Боберський дбав про участь українців у всесокольських злетах у Празі: VII – 1920 р., VIII – 1926 р., IX – 1932 р., X – 1938 р.

У розділі 5 «Суспільно-культурна діяльність» йдеться про громадські ініціативи І. Боберського в Галичині та осередках української діаспори упродовж першої третини ХХ ст.

Підрозділ 5.1. «Участь у Науковому товаристві імені Шевченка, «Учительській громаді» та «Просвіті»» розкриває діяльність І. Боберського в цих громадських товариствах. Він був активним звичайним членом НТШ протягом 1902–1903 рр. (брав участь у нарадах, зборах, виступив одним із розробників статуту НТШ 1904 р.), а в наступні роки і до початку 1940-х рр. співпрацював із НТШ у справі видання своїх праць («Впоряд» (1909), «Ситківка» (1909), «Лавчина і щєблівка» (1910 та ін.), над перекладом праці «Очерка истории украинского народа» М. Грушевського німецькою мовою та інших ініціатив і заходів. У міжвоєнний період і в роки Другої світової війни подарував НТШ частину своєї бібліотеки, архіву та речі для експозиції з історії українського тіловиховання і спорту, що є складовою історії України кін. ХІХ ст. – першої пол. ХХ ст. На початку ХХ ст. І. Боберський поруч з іншими знаними діячами того часу, зокрема з М. Грушевським, виступив одним із засновників товариства «Учительська громада». Як авторитетний педагог він представляв українських учителів у квітні 1912 р. на з'їзді «Державного союзу вчителів середніх шкіл» у Відні, «Учительську громаду» на міжнародних форумах, зокрема, у серпні 1910 р. на III конгресі з питань шкільної гігієни у Парижі. Подвижницька праця І. Боберського в громадській сфері були відзначені на «Першому українському просвітньо-економічному конгресі» з нагоди 40-ліття від створення товариства «Просвіта».

У підрозділі 5.2. «Праця в «Українському спортовому кружку»» показано діяльність І. Боберського в УСК. Створення в Академічній гімназії «Українського спортового кружка» (1906) мало на меті два завдання: 1) поширення і популяризацію руханки (фізичного виховання) і змагу (спорту) в гімназіях Галичини; 2) підготовку кадрів для сокільських осередків. Члени УСК під керівництвом І. Боберського опанували копаний м'яч (футбол), гаківку (хокей), лещетарство (лижний спорт), совгарство (ковзанярство), санкарство (швидкісний спуск на санах), ситківку (теніс), плавання, веслування, наколесництво (велоспорт) та ін. У структурі УСК діяло декілька спортивних секцій, зокрема у секції копаного м'яча у 1909/10 н. р. – 11 футбольних команд, які грали матчі з українськими, польськими, чеськими та жидівськими командами («Гасмоня», «Дніпро», «Погонь», «Тім», «Чарні» та ін.). Для популяризації спорту у Львові УСК проводив «прилюдні» (показові) змагання (перші – 29 травня 1910 р., другі – 15 жовтня 1910 р. та ін.). Упродовж 1906–1914 рр. І. Боберському та його послідовникам вдалося підготувати в УСК чимало знаних пізніше спортсменів і фахівців у ділянці фізичного виховання і спорту (С. Гайдучка, А. Зеленого, С. Кизиму, Р. Носковського, П. і Т. Франків, С. Цимбалу, Ф. Черника). Діяльність УСК стала прикладом та заохотою для заснування спортивних кружків «Дніпро» (Львів), «Сянова Чайка» (гімназія в Перемишлі); «Поділля» (гімназія в Тернополі); «Січ» (у Стрию, невдовзі перейменована на спортовий кружок «Скала»).

Підрозділ 5.3. «Співпраця з товариствами «Україна» та «Пласт»» окреслює внесок І. Боберського у створенні цих громадських організацій та його співпрацю з ними упродовж 1911–1939 рр. Стараннями І. Боберського та його учнів – С. Гайдучка, Г. Лучаківського, В. Паліїва, М. Яворського та ін. – 22 вересня 1911 р. у Львові створено спортивне товариство, за назву якого обране особливе для кожного українця слово – «Україна» (назву запропонував І. Боберський). Члени СТ «Україна» створили низку спортивних секцій (лещетову, санчатову, совгарську, м'ячеву, ситківкову, легкої атлетики та прогульково-забавову). І. Боберський до Першої світової війни опікувався справами товариства, брав активну участь у його житті, дав поштовх для проведення Перших (15–16 жовтня 1911 р.) та Других «Запорожських Змагань» (29 червня 1914 р.) у Львові, які упродовж наступних двох десятиліть відбувалися в Галичині; допомагав в організації та брав участь як суддя в змаганнях з «дужання за мистецтво Галицької України» (перші змагання – 23–24 березня 1912 р., другі – 15–16 березня 1913 р.). СТ «Україна» неодноразово організовувало виступи професора І. Боберського, що сприяли популяризації спорту та пошвавленню спортивного руху серед українців. І. Боберський також стояв біля витоків створеного 1911 р. у Львові «Пласту» (назва запропонована саме ним). Ознайомившись із засадами англійського скаутингу, І. Боберський та його учні – О. Тисовський, П. Франко та І. Чмола створили нову виховну організацію, якій надали української сутності. Свої перші кроки «Пласт» робив, користуючись підтримкою, порадами та фінансовою допомогою І. Боберського. Зокрема він надавав велику допомогу учневі і колезі за Академічною гімназією

О. Тисовському, який укладав книгу «Пласт (scouting for boys) в українських школах». Стараннями І. Боберського у друкованого органу «Сокола-Батька» у Львові «Вісти з Запорожжя» 1914 р. з'явився додаток – «Пластовий Табор». Він популяризував пластову ідею у своїх працях. До творення «Пласту» та поширення його діяльності І. Боберському вдалося залучити молодих учителів: Д. Білинську, С. Гайдучка, Т. Поліху, С. Сидорович, О. Степанів, О. Тисовського, О. Федів, М. Федусевича, А., Т. і П. Франків, та ін. Напередодні Першої світової війни у Галичині вже існувало одинадцять пластових округ з центрами у Львові, Стрию, Станиславові, Тернополі, Чорткові, Коломиї, Рогатині, Золочеві, Сокалі, Перемишлі, Самборі. Упродовж усього свого життя І. Боберський намагався не втрачати контактів з провідними діячами пластового руху.

У підрозділі 5.4. «Громадська й культурно-просвітницька діяльність в українській діаспорі» охарактеризовано працю І. Боберського в Канаді, Югославії та країнах Європи у 1920–40-х рр. Перебуваючи в діаспорі – спочатку в Канаді (1920–1932), а потім в Югославії (1932–1947) – він проявив себе як організатор, авторитетний і далекоглядний громадський діяч. І. Боберський був відпоручником (представником) львівського «Товариства опіки над українськими емігрантами у Львові», з яким тісно співпрацювало «Товариство опіки над українськими переселенцями ім. св. Рафаїла в Канаді», метою якого було надання допомоги українцям – емігрантам і тим, хто хотів виїхати до Канади на сталий побут, зокрема, в пошуку роботи для новоприбулих. «Товариство опіки над українськими переселенцями ім. св. Рафаїла в Канаді» дало поштовх до заснування «Товариства опіки над українськими емігрантами у Львові», перші загальні збори якого відбулися 14 лютого 1925 р. Переїхавши 29 травня 1932 р. з Канади в Югославію, І. Боберський став відпоручником «Товариства опіки над українськими переселенцями ім. св. Рафаїла в Канаді» в Європі. Він долучився до заснування «Української стрілецької громади» (УСГ), перший осередок якої було створено 28 січня 1928 р. у Вінніпезі (допоміг підготувати статут і створити перший осередок УСГ). Враховуючи внесок І. Боберського у становлення та розвиток УСГ, деякі громадські активісти в Канаді жартома називали цю організацію «Боберщиною». 10 грудня 1933 р. І. Боберського було обрано Почесним головою «Союзу українського сокільства за кордоном» (СУСЗАК) (створений 1932 р., об'єднував сокільські товариства на теренах Чехословаччини), серед головних завдань якого було поширення сокільського руху серед українців діаспори. І. Боберський дописував до «Українського Сокола» – друкованого органу СУСЗАК. Про це свідчать його численні аналітичні публікації та інші матеріали. І. Боберський був діяльним членом «Українського народного союзу» (УНС) – загальноукраїнського об'єднання діаспори, метою якого є збереження української ідентичності за межами українських етнічних земель. І. Боберський брав участь у XVIII та XXI конвенціях (загальних зборах) УНС у місті Піттсбурзі (тепер штат Пенсільванія, США), 15 травня 1933 р. та 25–30 березня

1946 р., був делегатом 333-го відділу (у травні 1933 р. усього представлено 401 відділ, у березні 1946 р. – 477).

У розділі 6 «Військово-політична та державотворча діяльність» йдеться про працю І. Боберського в стрілецькому русі, Українській бойовій управі (з 1917 р. – Центральній управі) Легіону Українських січових стрільців, Головній українській раді, Загальній українській раді, Державному секретаріаті військових справ ЗУНР, Представництві ЗУНР у США та Канаді.

Підрозділ 6.1. «Напрями діяльності напередодні та в роки Першої світової війни» окреслює період в житті І. Боберського напередодні та в роки Першої світової війни. Він проявив себе як національно свідомий українець. Брав діяльну участь у розбудові різних структур українського визвольного руху 1910-х рр., зокрема як голова «Сокола-Батька» долучився до становлення та поширення стрілецького руху серед української молоді та фахового військового вишколу українців Львова та Галичини. Як член Головної української ради, Загальної української ради, Української бойової управи (з 1917 р. Центральної управи) Легіону Українських січових стрільців він гідно представляв і відстоював інтереси українців у межах Австро-Угорської монархії та на міжнародній арені. Сучасники відзначали його невтомну та жертвовну працю в різних ділянках українського державотворення. І. Боберський однаково ефективно виконував обов'язки громадського та військово-політичного діяча, організатора, видавця, пропагандиста, до певної міри архівіста та мецената.

У підрозділі 6.2. «Праця у Державному секретаріаті військових справ ЗУНР» показано діяльність І. Боберського у 1918–1919 рр. Після проголошення Західно-Української Народної Республіки, початку польсько-української війни 1918–1919 рр. у його житті розпочався новий етап. Він не виїхав за кордон, а поринув у державне будівництво ЗУНР. Зокрема, проявив себе як голова «Письменничого Відділу» у Державному секретаріаті військових справ ЗУНР, зайнявся створенням української військової термінології, однострою для Галицької армії, топографічних карт, редагував часопис «Вісник Державного Секретаріату Військових Справ», збирав фотографії та різноманітні матеріали про українську визвольну боротьбу.

Підрозділ 6.3. «Діяльність у Представництві уряду ЗУНР у США та Канаді» розкриває працю І. Боберського упродовж 1920–1924 рр. Під час свого вимушеного перебування в діаспорі він за дорученням уряду ЗУНР 1920 р. у США та 1920–1924 рр. у Канаді підтвердив своє реноме енергійного і продуктивного організатора, авторитетного та далекоглядного політика, дипломата, вірного сина українського народу, борця за незалежність України. Його самовіддана та жертвовна праця сприяла донесенню до українства в діаспорі та світової громадськості правдивої інформації про боротьбу українського народу за свою самостійність і державність. Така потужна кампанія змусила уряди США та Канади визнати необхідність розгляду українського питання в різноманітних міжнародних інституціях. Завдяки діяльності І. Боберського Представництва ЗУНР у США і Канаді змогли зібрати та надати вагому фінансову підтримку урядові ЗУНР в еміграції (з 15 вересня

1922 р. до 24 травня 1923 р. Представництво ЗУНР у Канаді зібрало 30 тисяч 713 доларів і 87 центів). У 1920-х рр. І. Боберський мав тісні контакти з провідними діячами Української військової організації (УВО), створеної 1920 р. учасниками збройних формувань УНР та ЗУНР з метою продовження боротьби проти іноземних окупантів під керівництвом полковника Є. Коновальця. Після припинення діяльності Представництва ЗУНР у Канаді частину його грошей, а це близько 5 тис. доларів, О. Назарук та І. Боберський передали до Земельного банку Львова, а відтак, через О. Навроцького, – до керівництва УВО.

У **висновках** узагальнено результати дисертації:

Упродовж XVI–XX ст. рід Боберських дав українській еліті чимало священників, педагогів, науковців, військових, громадських і культурно-просвітніх діячів. Одним з його яскравих представників став І. Боберський (1873–1947). На формування його світогляду вплинуло насамперед родинне виховання. Завдяки батькам – священнику о. Миколі та учительці Анні, – він отримав ґрунтовну середню та вищу освіту. Окрім навчання у Львівському та Грацькому університетах, у цей час він брав активну участь у громадському житті, зокрема був одним з активних членів українського студентського товариства «Русь» у Граці. У грацький період свого студентського життя набув знань і вмінь у царині тілесного виховання і спорту. У Галичину І. Боберський повернувся як кваліфікований фахівець з німецької філології і один з небагатьох в українському середовищі дипломованих учителів гімнастики.

Перші кроки як педагог І. Боберський зробив у IV цісарсько-королівській гімназії у Львові (1899–1900) та цісарсько-королівській гімназії у Дрогобичі (1900–1901). Саме в цих навчальних закладах він почав використовувати набуті в Європі знання з німецької мови та теорії і методики фізичного виховання. Упродовж всієї своєї педагогічної праці в Академічній гімназії та її філії у Львові (1901–1918), приватній жіночій семінарії Українського педагогічного товариства (1903–1905) та українській жіночій гімназії СС Василянок (1906–1914) у Львові І. Боберський зумів зробити чимало для освітнього розвитку української молоді. Він навчав німецької мови, завідував німецькомовною бібліотекою, запровадив у навчальний процес уроки фізичного виховання, заклав підвалини сучасного українського тіловиховання, заснувавши «Український спортовий кружок» і «Дівочий спортовий кружок». Педагогічна праця І. Боберського відзначалася експериментуванням і новаторством. На уроках гімнастики він уміло поєднував елементи європейських систем гімнастики (німецької, шведської та сокільської (чеської)) з українськими традиційними народними формами – іграми, забавами і розвагами. Як організатор І. Боберський зумів максимально використати можливості, які мали тоді українці у Львові, для розвитку і популяризації руханкової справи, зокрема матеріально-технічну базу українського гімнастичного товариства «Сокіл-Батько» та Академічної гімназії. Навчально-методичні праці І. Боберського, які увійшли до опублікованих на сторінках звітів гімназій: «Забави і гри рухові» (1904), «Рядові вправи» (1909), «Лавчина і щєблівка» (1910), «Прорух» (1912) та ін., – використовувалися на уроках гімнастики та в діяльності «Українського

спортового кружка» і «Дівочого спортивного кружка», а також користувалися великою популярністю на українських землях у складі Австро-Угорщини та в діаспорі.

Перебуваючи упродовж 1920–1947 рр. у діаспорі, І. Боберський, не полишаючи громадської та політичної діяльності, чимало зусиль доклав до удосконалення освітньо-виховної роботи. У Канаді він долучився до діяльності «Рідної школи», Українського інституту «Просвіта», виступав на різних заходах, імпрезах, святкуваннях не тільки у Вінніпезі, де проживав, а й в інших населених пунктах Канади. Брав жваву участь у культурно-просвітніх і наукових заходах канадських українців, зокрема з'їздах українських учителів Канади. Неодноразово викладав різні дисципліни на курсах учителів, які проводила Організація українського учительства. У другій пол. 1920–1930-х років здійснив низку поїздок Європою, де виступав з актуальних питань освіти, культури, історії й політики.

Паралельно з педагогічною працею, І. Боберський самовіддано працював у різних громадських товариствах. У сокільській організації він пройшов шлях від рядового члена до голови «Сокола-Батька». Як провідний сокільський діяч спричинився до розвитку та зростання авторитету «Сокола» як у Галичині, так і далеко поза її межами. За низкою ознак (організаційна структура, кількісний та якісний склад, наявність власної гімнастично-спортової інфраструктури, налагодження видання спеціалізованої літератури і часописів, проведення руханкових показів, спортивних змагань, краєвих здвигів, участь у міжнародних сокільських злетах, наявність власної символіки та атрибутики, української руханкової термінології тощо) український «Сокіл» напередодні Першої світової війни був однією з кращих сокільських організацій в Європі. Завдяки І. Боберському 1911 р. «Сокіл-Батько» облаштував у Львові руханково-спортовий комплекс («Український город»). Його ініціативи знаходили розуміння і підтримку у членів сокільського товариства, а авторитет і заслуги провідника відзначені врученням йому 1911 р. старшинської булави. І. Боберський і його соратники вибудували організацію, яка, окрім власне руханково-спортового доробку, помітно вплинула на формування національної свідомості та згуртування української спільноти на українських землях Австро-Угорщини, а в роки Першої світової війни та національно-визвольної боротьби українців першої половини ХХ ст. продемонструвала свою організаційну міцність та інтелектуальну спроможність.

У 1902–1903 рр. І. Боберський як звичайний член НТШ брав жваву участь у діяльності організації. До Першої світової війни він співпрацював з НТШ в контексті підготовки і видання своїх праць («Забави і гри рухові» (1904), «Забави і гри рухові. Часть II: Вісімнадцять гор мячевих» (1905), «Копаний мяч» (1906), «Впоряд» (1909), «Ситківка» (1909), «Лавчина і щєблівка» (1910), «Нові шляхи до тілесного виховання» (1911)) та загалом видавничої діяльності сокільського товариства. Схвальні відгуки на деякі з його праць були опубліковані на сторінках «Записок НТШ». Треба віддати належне і його сумлінній роботі над перекладом німецькою мовою книги М. Грушевського

«Очерка истории украинского народа». І. Боберський співпрацював з НТШ як голова українського гімнастичного товариства «Сокіл-Батько», особливо інтенсивно в період підготовки та проведення I і II Краєвих здви́гів у Львові (1911, 1914). У міжвоєнний період та в роки Другої світової війни з метою створення експозиції з історії українського тіловиховання і спорту він подарував НТШ частину своєї бібліотеки, архіву та речові пам'ятки. Пересилаючи свій величезний архів до НТШ, він намагався зберегти для українців важливі документи, що висвітлюють різні аспекти історії України кінця XIX ст. – першої половини XX ст.

На початку XX ст. І. Боберський поруч з іншими знаними діячами того часу виступив одним із засновників товариства «Учительська громада». В організації виконував усі покладені на нього функції, як авторитетний педагог представляв українських учителів у квітні 1912 р. на з'їзді «Державного Союзу вчителів середніх шкіл» у Відні та успішно репрезентував «Учительську громаду» на міжнародних форумах, зокрема у серпні 1910 р. на III конгресі з питань шкільної гігієни у Парижі. Деякі свої праці та замітки з проблем тіловиховання І. Боберський публікував на сторінках друкованого органу «Учительської Громади» – науково-педагогічного журналу «Наша Школа».

За посередництва організації «Сокіл-Батько» у Львові та сокільських осередків у Галичині І. Боберський співпрацював з товариством «Просвіта». Подвижницьку працю І. Боберського в контексті розвитку сокільського руху та публікації ним праць з теорії та методики фізичного виховання і спорту було відзначено 1909 р. на Першому українському просвітньо-економічному конгресі з нагоди 40-ліття від створення товариства «Просвіта». Як голова українського товариства «Сокіл-Батько» він плідно співпрацював з «Просвітою» в період підготовки та проведення I і II Краєвих здви́гів у Львові.

Серед українців І. Боберський пропагував різні види спорту, які вже були відомі у Європі. У створеному ним в Академічній гімназії та її філії «Українському спортовому кружку» упродовж 1906–1914 рр. І. Боберському та його послідовникам вдалося підготувати чимало знаних пізніше спортсменів і фахівців у ділянці фізичного виховання і спорту. Діяльність УСК під керівництвом І. Боберського послужила прикладом для ініціативних груп в інших містах Галичини. УСК став кузницею перших пропагандистів спорту і спортових талантів, які в роки Першої світової війни віддали свої спортові надбання ідеї створення Української Держави. З-посеред чільних діячів і спортсменів УСК слід виокремити вихованців І. Боберського: С. Гайдучка, А. Зеленого, С. Кизиму, Р. Носковського, П. і Т. Франків, С. Цимбалу, Ф. Черника. Кожен з них у різний час брав дієву участь у заснуванні та розвитку українських руханково-спортових гуртків і товариств Галичини, зокрема й таких відомих, як «Пласт» та СТ «Україна», а також у різний спосіб сприяли поширенню видів спорту на українських землях та в діаспорі.

І. Боберський виступив співорганізатором спортивного товариства «Україна» (1911), української скаутської організації «Пласт» (1911) та «Змагального союзу» (1911). Його внесок було належно оцінено: І. Боберського

іменовано першим почесним членом «України». У міжвоєнний період СТ «Україна» стало одним із базових спортивних товариств українців на західноукраїнських землях, а змагання, які воно організовувало – «Запорожські ігрища» (1911, 1914 та в міжвоєнний період), – головними комплексними національними чемпіонатами серед українців Галичини. І. Боберський долучився до формування організаційних та ідеологічних засад «Пласту»; завдяки його зусиллям і фінансовій допомозі в перші роки діяльності організації була опублікована література, яка послужила підвалинами для розвитку пластового руху. Він надавав консультативну допомогу керівництву «Пласту», популяризував пластову ідею, багато зусиль доклав до того, щоб згуртувати молодих викладачів та активних діячів руханкових і спортивних товариств й організаційно спрямувати їх на розбудову «Пласту». Упродовж усього свого життя І. Боберський не втрачав контактів з провідними діячами пластового руху, вивчав історію та методику виховання скаутів різних країн світу, а своїми здобутками щедро ділився з діячами пластового руху. Спортові організації, до яких мав відношення І. Боберський, спричинилися як до становлення українського спортивного руху, так і до піднесення національного духу, самосвідомості та плекання державницьких устремлінь кількох поколінь української молоді першої половини ХХ ст.

У діаспорі І. Боберський проявив себе як організатор, авторитетний і далекоглядний громадський діяч. За його участі та підтримки у Канаді були створені та розвивалися «Товариство опіки над українськими переселенцями ім. св. Рафаїла в Канаді», «Українські стрілецькі громади» та інші культурно-просвітні та спортивні товариства. І. Боберський готував для них статuti, листи, звернення, обіжники, відозви та іншу необхідну документацію, консультував багатьох українців відносно життя і побуту в Канаді, неодноразово супроводжував делегатів від «Товариства опіки над українськими емігрантами» у Львові теренами Канади. Він був діяльним членом «Українського народного союзу». У міжвоєнну добу підтримував контакти та усіляко допомагав товариствам «Сокіл-Батько» у Львові та «Союзу українського сокілства за кордоном» у Празі. Приїзд І. Боберського до Львова 1928 р. слугував інтересам гуртування української спільноти Галичини, а для українських громадських організацій Львова став часом підведенням підсумків їхньої праці та визначення напрямів подальшого розвитку.

Напередодні Першої світової війни І. Боберський як член, а з 1908 р. – як голова товариства «Сокіл» проявив себе як успішний видавець, редактор, автор десятків публікацій, консультант і рецензент. Завдяки його безпосередній участі упродовж 1909–1914 рр. виходили перші офіційні друковані органи товариства «Сокіл-Батько» – «Сокільські Вісти» та «Вісти з Запорожа», які послужили опорою для інших українських руханкових і спортивних товариств Галичини. І. Боберський та інші члени редакційної колегії зуміли залучити до видання цих друкованих органів фахівців і забезпечити їх фінансово. На сторінках часописів фахово висвітлювалися діяльність українських пожежних, руханкових і спортивних товариств Галичини, розвиток тіловиховання та спорту,

історія України, життя українців у різних куточках світу, публікувалися звіти про діяльність українського товариства «Сокіл-Батько» та інформаційні статті про сокільські осередки, заклики, відозви, реклама тощо. І. Боберський зробив чимало для розширення видання сокільської літератури з урахуванням національних традицій і світової практики. За його головування «Сокіл-Батько» інтенсифікував видання статутів, звітів, календарів, членських виказок, правильників, карток-зголошень, обіжників до осередків, свідоцтв, грамот, закликів, афіш, програмок, поштових карток, листівок тощо. І. Боберський словом і особистим прикладом надихав на написання науково-методичних праць з тіловиховання і спорту сокільських і громадських діячів. Загалом видавнича діяльність «Сокола-Батька» та активна участь у цьому процесі І. Боберського відіграли дуже важливу роль у зміцненні українського сокільського руху та українських гімнастичних і спортових товариств на українських землях і в діаспорі. Упродовж 1920–40-х років він консультував окремих осіб та організації, укладав статути, писав статті та замітки тощо. Маючи величезний досвід видавничої та редакторської діяльності, І. Боберський допомагав «Товариству опіки над українськими переселенцями ім. св. Рафаїла в Канаді» налагодити широкомасштабну видавничу діяльність.

Перебуваючи в еміграції, І. Боберський скрупульозно збирав інформацію (спогади, світлини, документи тощо) про життя й побут українців у Канаді. Його велика книгозбірня у Вінніпезі послужила основою для створення «Канадійської бібліотеки ім. Івана Боберського», до якої ввійшли книги українською та англійською мовами, річники часописів, збірки малюнків та світлин, різні артефакти, зібрані ним під час перебування в Канаді. І. Боберський провадив також наукові студії, їх результати опубліковані на сторінках «Української загальної енциклопедії», три томи якої побачили світ у 1930–1934 рр. в Галичині. Захоплений олімпійською ідеєю, він 1936 р. відвідав IV зимові Олімпійські ігри в Гарміш-Партенкірхені та XI літні Олімпійські ігри в Берліні і підготував низку журналістських репортажів для українських видань. Завдяки його публікаціям українці в Галичині та діаспорі ознайомились з ідеями міжнародного олімпійського руху та його змаганнями. Живучи у діаспорі, І. Боберський допомагав товариству «Сокіл-Батько» налагодити видавничу діяльність, зокрема консультував, рецензував, дарував і збирав кошти. На сторінках різних видань він провадив роз'яснювальну роботу, розповідав про завдання українського сокільства у Галичині, значення руханки та спорту для українського народу, наголошував на актуальних питаннях, які стояли перед українською молоддю та тогочасною елітою.

І. Боберський відіграв визначальну роль в організації та проведенні краєвих здвигів у Львові (1911 р., 1914 р.), які стали виявом національного і громадянського поступу кількох поколінь українців Галичини, починаючи з середини ХІХ ст., кульмінацією боротьби за національне самовизначення, провісниками початку їх сходження на новий щабель культурної та громадсько-політичної організованості та зростання ролі серед народів Австро-Угорщини, поштовхом, що вже невдовзі виявив себе створенням української військової

формації УСС, переможними боями українського війська у роки Першої світової війни і найголовніше – Листопадним чином і проголошенням ЗУНР. В історії Галичини та й загалом в історії України ці здвиги залишилися одними із найвеличніших культурних, громадсько-політичних і спортивних заходів українців Галичини ХХ ст. До 1911 р. український «Сокіл» та й усе українське громадянство Львова не провадили таких масштабних заходів. І. Боберський, перебуваючи на посаді голови «Сокола-Батька», робив усе можливе не лише для розвитку українського сокільства та об'єднання з січовими осередками Галичини, а й для згуртування, консолідації, через гімнастичний і спортивний, сокільський і січовий, парамілітарний рухи, українців Галичини та інших земель. Ці здвиги стали виявом високого рівня національної свідомості українців, гідності та згуртованості.

Участь у всесокільських злетах у Празі та інших подібних заходах такого рівня давала можливість українцям – на той час народів без держави – не лише представити українське сокільство, а й політично заманіфестувати себе Європі та світові. Через такі міжнародні форуми світовій громадськості гідно було представлено історію не тільки українського сокільського руху, а й історію та прагнення українського народу. Досвід, набутий українськими соколами під керівництвом І. Боберського, особливо на VI Всесокільському злеті у Празі 1912 р., у майбутньому знадобився при укладанні програм українських сокільських свят як у Галичині, так і в діаспорі. Завдяки зусиллям І. Боберського українські соколи брали участь у всесокільських злетах у Чехословаччині міжвоєнної доби.

І. Боберський зумів себе належним чином проявити у переддень і в роки Першої світової війни у військово-політичній сфері. Він брав діяльну участь у розбудові різних структур українського визвольного руху 1910-х років, зокрема як голова «Сокола-Батька» долучився до становлення та поширення стрілецького руху серед української молоді та фахового військового вишколу українців Львова та Галичини. Як член Головної української ради, Загальної української ради, Української бойової управи (з 1917 р. Центральної управи) Легіону Українських січових стрільців, Державного секретаріату військових справ ЗУНР він гідно представляв і відстоював інтереси українців у межах Австро-Угорської монархії, ЗУНР та на міжнародній арені. Своє реноме енергійного і продуктивного організатора, авторитетного і далекоглядного політика, дипломата, вірного сина українського народу, борця за незалежність України І. Боберський підтвердив, перебуваючи в діаспорі, як повноважний представник уряду ЗУНР у США та Канаді. Його самовіддана та жертвна праця сприяла донесенню до українства в діаспорі та до світової громадськості правди про боротьбу українського народу за свою самостійність і державність.

Свої численні статті І. Боберський публікував в українській та іноземній періодиці, зокрема у таких виданнях, як «Америка», «Вісти з Запорожжя», «Діло», «Життя і знання», «Канадійський Фармер», «Народне Слово», «Поступ», «Свобода», «Сокільські Вісти», «Сокільські Вісти», «Спорт», «Змаг», «Україна», «Український Голос», «Український емігрант», «Український

Сокіл», альманахах, календарях, енциклопедіях (підписувався також криптонімами та псевдонімами «Бб», «ББ», «Б. Б.», «Бібр», «Бібр в Канаді», «Бібр Канади», «Бібр в Манітобі», «Бібр на Балкані», «Брідідік», «І. Б-кий», «Льорд Брідідік», «Оеи», «Оей», «Оси», «Рек», «Рск»). Протягом 1920–40-х років він видав такі праці: «Рухові забави і гри. Четверте видання» (Львів, 1923 р.), «Вправи палицями і списами. II наклад» (Львів, 1927 р.), «Вправи хоруговцями. II наклад» (Львів, 1927 р.), «Два Вечері Авраменка» (Вінніпег, 1927 р.), «Українське сокільство» (Львів, 1939 р.), «Помічення про англійський пласт» (Львів, 1939 р.), «Вільноручні вправи» (Краків, 1940 р.) та ін. А ще упродовж свого життя створив гімнастичну (руханкову) термінологію та підготував перші в українському середовищі фахові україномовні видання, присвячені фізичному вихованню та спорту.

У житті І. Боберського виокремлено п'ять періодів з такими часовими межами: 1) перший період: 1873–1901 рр. – формування світоглядних орієнтирів, дитячі та юнацькі роки, гімназійне навчання (1884–1891), здобуття вищої освіти в університетах Львова і Граца (1891–1899), перші два роки педагогічної праці у IV цісарсько-королівській гімназії у Львові (1899–1900) та Дрогобицькій гімназії (1900–1901). Поворотним моментом у житті І. Боберського став 1901 р., зокрема його переїзд на стале місце праці і побуту до Львова; 2) другий період: 1901–1914 рр. – праця як педагога, громадського, культурного діяча, зокрема у Львові та Галичині. Це час, коли І. Боберський зумів уповні розкрити свій потенціал педагога, організатора, громадського діяча, втілити у життя чимало проєктів національного значення; 3) третій період: 1914–1923 рр. – військово-політична і державотворча діяльність І. Боберського в Українській бойовій управі (з 1917 р. – Центральній управі) легіону Українських січових стрільців, Головній українській раді, Загальній українській раді, Державному секретаріаті військових справ Західно-Української Народної Республіки, Представництві ЗУНР у США та Канаді. Фактично це час найбільших випробувань у житті І. Боберського. Він повністю присвятив себе втіленню омріяної мети багатьох українців, поринувши у будівництво новопосталої держави – України; 4) четвертий період: 1924–1932 рр. – суспільно-культурна і політична діяльність у Канаді. Проживаючи у Вінніпезі, І. Боберський самовіддано працював у суспільно-культурних організаціях українців, усіяко допомагаючи українським емігрантам у різних куточках світу, водночас не пориваючи зв'язків зі своєю Малою Батьківщиною – Галичиною; 5) п'ятий період: 1932–1947 рр. У ці роки І. Боберський проживав у містечку Тржич у Югославії (тепер – Словенія), як і в попередній період, працював у суспільно-культурному напрямі, багато часу приділяв упорядкуванню свого архіву та книгозбірні, написанню спогадів тощо.

Праця І. Боберського удостоювалася високих оцінок й громадських посад, визнання і пошанування українців в усьому світі. Його 40-річний, 50-річний і 70-річний ювілеї гідно були відзначені українцями, а проголошення Року Івана Боберського (1943) на українських землях остаточно сформувало його суспільно визнану харизму як «Великого Сина України». Ще за життя

І. Боберський був іменований «Апостолом фізичного виховання», «Апостолом фізичного відродження нації», «Батьком українського сокільства», «Батьком українського тіловиховання», «Вчителем», «Каменярем українського спорту», «Невтомним каменярем українського відродження, культури й поступу», «Провідником», «Невтомним працівником на ниві української руханки», «Тіловиховним авторитетом».

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Монографія:

1. Сова А. Іван Боберський: суспільно-культурна, військово-політична та освітньо-виховна діяльність: монографія. Львів: Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, 2019. 512 с.

Рец.:

Гречило А. [Рец. на]: Сова А. Іван Боберський: суспільно-культурна, військово-політична та освітньо-виховна діяльність: монографія; Інститут українознавства імені Івана Крип'якевича НАН України; Львівський державний університет фізичної культури імені Івана Боберського; Центр незалежних історичних студій. Львів, 2019. 512 с. *Вісник НТШ. Інформаційне видання Світової ради Наукових товариств ім. Шевченка*. Львів, 2020. Чис. 63 (весна–літо). С. 118–119.

Історичний нарис:

2. Сова А., Тимчак Я. Іван Боберський – основоположник української тіловиховної і спортової традиції. Львів: ЛДУФК; Апріорі, 2017. 232 с. (Особисто авторів належить 80 %).

Рец.:

Кость С. [Рец. на]: Сова А., Тимчак Я. Іван Боберський – основоположник української тіловиховної і спортової традиції / За наук. ред. Євгена Приступи. Львів: ЛДУФК, Апріорі, 2017. 232 с. *Вісник НТШ. Інформаційне видання Світової ради Наукових товариств ім. Шевченка*. Львів, 2017. Чис. 58 (осінь–зима). С. 111–112.

Романюк М. [Рец. на]: Сова А., Тимчак Я. Іван Боберський – основоположник української тіловиховної і спортової традиції / за наук. ред. Євгена Приступи. Львів: ЛДУФК, Апріорі, 2017. 232 с. *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність*. Львів, 2018. Вип. 31. С. 295–299.

Статті у наукових фахових виданнях:

3. Сова А. Символіка українських організацій «Сокіл» у Галичині (кінець ХІХ століття – 1939 р.) у сучасній українській історіографії. *«Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії»: Збірник наукових праць: Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету*. Рівне: РДГУ, 2010. Вип. 20. С. 295–299.

4. Сова А. Атрибутика спортивного товариства «Україна». *Наукові зошити історичного факультету Львівського університету. Збірник наукових праць*. Львів, 2012–2013. Вип. 13–14: Ювілейний збірник на пошану Богдана Якимовича. С. 279–287.

5. Сова А. Внесок Івана Боберського у становлення організації «Пласт». *Наукові зошити історичного факультету Львівського університету. Збірник наукових праць*. Львів, 2014. Вип. 15. С. 85–95.

6. Сова А. Атрибутика Карпатського Лещетарського Клубу. *Вісник Черкаського університету. Серія: Історичні науки*. Черкаси: Черкаський національний університет ім. Б. Хмельницького, 2014. Вип. 19. (312). С. 103–107. (Index Copernicus).

7. Сова А. Спортивні товариства села Уличне напередодні Першої світової війни. *Дрогобицький краєзнавчий збірник*. Дрогобич: Посвіт, 2015. Спецвипуск II. С. 28–41.

8. Сова А. Олімпійська тематика на сторінках українських сокільських видань на початку ХХ століття. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Історія*. Тернопіль: Вид-во ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2016. Вип. 2. Ч. 2. С. 36–39.

9. Сова А. Іван Боберський та спортове товариство «Україна»: формування української спортової традиції в Галичині. *Вісник Львівського торговельно-економічного університету. Гуманітарні науки*. Львів: вид-во Львівського торговельно-економічного університету, 2016. Вип. 14. С. 68–75.

10. Сова А. Олімпійська тематика в творчій спадщині Івана Боберського (на прикладі ІV зимових Олімпійських ігор у Гарміш-Партенкірхені 1936 року). *Дрогобицький краєзнавчий збірник*. Дрогобич: Посвіт, 2017. Спецвипуск III. С. 203–214.

11. Сова А. Педагогічна діяльність Івана Боберського в Дрогобицькій гімназії. *Дрогобицький краєзнавчий збірник*. Дрогобич: Коло, 2017. Вип. ХІХ–ХХ. С. 294–299.

12. Сова А. Іван Боберський – засновник та ідейний натхненник Українського спортивного кружка в Академічній гімназії у Львові. *Науковий і культурно-просвітний краєзнавчий часопис «Галичина»*. Івано-Франківськ, 2017. Ч. 29–30. С. 166–175. (Index Copernicus).

13. Сова А. Іван Боберський – провідний діяч українського сокільського руху. *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність*. Львів, 2017. Вип. 30: Український визвольний рух ХХ століття. С. 3–22.

14. Сова А. Громадська діяльність Івана Боберського у міжвоєнний період (на прикладі візиту до Львова 1928 року). *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Історія*. Тернопіль: Вид-во ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2018. Вип. 1. Ч. 2. С. 118–124.

15. Sova A. Ivan Boberskyi's published works on olympic thematics eduted in Lviv by the «Sokil» society at the beginning of the XXth century. *Вісник Львівського торговельно-економічного університету. Гуманітарні науки*. Львів: Видавництво Львівського торговельно-економічного університету, 2018. Вип. 15. С. 58–61.

16. Сова А. Діяльність Івана Боберського в «Учительській Громаді». *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Історія*. Тернопіль: Вид-во ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2018. Вип. 2. Ч. 2. С. 103–107.

17. Сова А. Іван Боберський – популяризатор лещетарства серед українців. *Вісник Черкаського університету. Серія: Історичні науки*. Черкаси: Черкаський національний університет ім. Б. Хмельницького, 2018. Вип. 3–4. С. 53–59. (Index Copernicus).

18. Сова А. Внесок Івана Боберського в підготовку та проведення Шевченківського здвигу 1914 року у Львові. *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність*. Львів, 2018. Вип. 31. С. 145–155.

19. Сова А. Діяльність Івана Боберського як повноважного представника уряду Західно-Української Народної Республіки у США та Канаді. *Дрогобицький краєзнавчий збірник*. Дрогобич: Посвіт, 2019. С. 134–153.

20. Sova A., Romaniuk M. Ivan Boberskyi's pedagogical activity at Bazilian Sisters Servants Gymnasium in Lviv (1906–1914). *Skhidnoievropeiskyi Istorychnyi Visnyk [East European Historical Bulletin]*. 2019). Special issue 4, 71–80. (Особисто авторів належить 80%). (Web of Science).

21. Сова А. Участь Івана Боберського в Науковому товаристві ім. Шевченка напередодні Першої світової війни. *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність*. Львів, 2019. Вип. 32. С. 257–265.

22. Сова А. Іван Боберський та розвиток стрілецького руху в Галичині напередодні Першої світової війни. *Науковий і культурно-просвітній краєзнавчий часопис «Галичина»*. Івано-Франківськ, 2019. Ч. 32. С. 41–47. (Index Copernicus).

23. Сова А. Співпраця Івана Боберського з Науковим товариством імені Шевченка у 1920–40-х роках. *Гілея. Науковий вісник*. Київ: Видавництво «Гілея», 2020. Вип. 153 (№ 2). С. 183–186. (Index Copernicus).

Публікації апробаційного характеру:

24. Сова А. Історія прапора товариства «Сокіл-Батько» у Львові. *Записки Наукового товариства імені Шевченка*. Львів, 2010. Т. ССLX: Праці Комісії спеціальних (допоміжних) історичних дисциплін. Кн. 2. С. 175–202 + вкл. 4 с.

25. Сова А. Іван Боберський – військовий та політичний діяч. *Матеріали урочистої Академії з нагоди 140-річчя від дня народження Івана Боберського*. Самбір, 2013. С. 49–54.

26. Сова А. О. Діяльність Івана Боберського в Українській Бойовій Управі в роки Першої світової війни. *Перша світова війна у військово-історичному вимірі (до 100-річчя події): Збірка матеріалів Міжнародного наукового форуму 26–28 червня 2014 р.* Львів: АСВ, 2014. С. 47–50.

27. Сова А. Військово-політична діяльність Івана Боберського в роки Першої світової війни. *Гуманітарні дисципліни у навчально-виховному процесі вищих навчальних закладів: зб. наук. статей*. Львів: ПП Сорока Т. Б., 2014. Вип. 4. С. 90–100.

28. Сова А. Професор Іван Боберський про Пласт. *Пластовий шлях. Журнал пластової думки та інформації*. Львів, 2014. Чис. 1 (177). С. 40–41.

29. Сова А., Тимчак Я. Іван Боберський: формування української тіловиховної традиції в Академічній гімназії у Львові в першій чверті ХХ століття. *Новітня доба*. Львів: Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, 2014. Вип. 2. С. 16–26. (Особисто авторів належить 80 %).

30. Сова А. Участь українських соколів у VI Всесокольському злеті у Празі 1912 року. *Новітня доба*. Львів: Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, 2015–2016. Вип. 3–4. С. 5–13.

31. Сова А. Український спортовий кружок у Львові: сфрагістичний аспект. *Знак. Вісник Українського геральдичного товариства*. Львів, 2016. Вересень. Чис. 70. С. 4–5.

32. Сова А. «Вічно читаємо про війну з усіх боків». З листів Івана Боберського до Олександра Тисовського. *Записки Львівської національної наукової бібліотеки України імені В. Стефаніка: збірник наукових праць*. Львів, 2016. Вип. 8 (24). С. 203–216.

33. Сова А. «Щирий привіт з XI Олімпійських весвітних змагань в Берліні!» – з невідомого листування Івана Боберського та керівництва українського товариства «Сокіл-Батько». *Новітня доба*. Львів: Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, 2017. Вип. 5. С. 208–214.

34. Сова А. Відзначення товариством «Сокіл-Батько» 40-річної творчої праці Івана Франка (Маловідома публікація Івана Боберського). *Вісник НТШ. Інформаційне видання Світової ради Наукових товариств ім. Шевченка*. Львів, 2017. Чис. 57 (весна–літо). С. 71–74.

35. Сова А. Іван Боберський та Перший Краєвий здвиг: проблема ідентифікації світлин з Бродівського історико-краєзнавчого музею. *Брідщина – край на межі Галичини й Волині. Матеріали одинадцятої краєзнавчої*

конференції, присвяченої 100-річчю від дня народження Галини Столяр. Львів: Растр-7, 2017. Зб. 10. С. 153–160.

36. Сова А. Іван Боберський та козацька традиція в діяльності українського гімнастичного товариства «Сокіл». *Матеріали Всеукраїнської наукової конференції «Витоки та становлення козацького руху на етнічних землях України» (до 525-річчя Козацького руху в Україні та 425-річчя Українського реєстрового козацтва)*. Львів, 2017. С. 73–76.

37. Сова А. «Маю много роботи і пишу коротко». З невідомого листування Івана Боберського та старшини українського товариства «Сокіл-Батько». *Записки Львівської національної наукової бібліотеки України імені В. Стефаніка: зб. наук. праць*. Львів, 2017. Вип. 9 (25). С. 502–513.

38. Сова А. Іван Боберський і Стрийщина: з історії українського сокільського руху. *Стрийщина: історія і сучасність. Матеріали науково-краєзнавчої конференції*. Стрий; Дрогобич: Посвіт, 2018. Вип. 4. С. 173–191.

39. Сова А. Іван Боберський та Іван Луценко: до історії взаємин (на прикладі VI-го Всесокільського злету в Празі 1912 р.). *Дев'ять Липівські читання: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (11–12 травня 2018 р.)*. Полтава: ПУЕТ, 2018. С. 86–95.

40. Сова А. «Дневник» Івана Боберського про бої за Львів у листопаді 1918 року. *Пластовий шлях. Журнал пластової думки та інформації*. Львів, 2018. Чис. 4 (192). С. 42–46.

41. Сова А. Іван Франко та Іван Боберський: відзначення 40-ліття творчої праці письменника у товаристві «Сокіл-Батько». *Іван Франко: «Я єсть пролог...»: матеріали Міжнародного наукового конгресу до 160-річчя від дня народження Івана Франка (Львів, 22–24 вересня 2016 р.)*: у 2 т. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2019. Т. 1. С. 336–343.

Публікації, які додатково відображають результати дослідження:

42. Сова А. Професор Іван Боберський: життя, присвячене Україні (з нагоди 140-ліття від дня народження). *Пластовий шлях. Журнал пластової думки та інформації*. Львів, 2013. Чис. 3–4 (175–176). С. 56–58.

43. Сова А. Боберський Іван Миколайович. *Західно-Українська Народна Республіка 1918–1923. Енциклопедія*. Івано-Франківськ, 2018. Т. 1: А–Ж. С. 143–144.

44. Сова А. Іван Боберський: життя присвячене Україні (З нагоди 145-річчя від дня народження). *Наш спорт. Неперіодичний спортивний журнал українського спортивно-виховного товариства «Чорноморська Січ»*. Випені, 2018. Лютий. Чис. 54. С. 1–3.

45. «Українському громадянинуви». Моральні настанови Івана Боберського. З нагоди 145-ліття від дня народження / Упоряд. А. Сова. Львів, 2018. 24 с.

АНОТАЦІЯ

Сова А. Суспільно-культурна, військово-політична та освітньо-виховна діяльність Івана Боберського (1873–1947). – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора історичних наук за спеціальністю 07.00.01 – історія України. – Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, Інститут народознавства НАН України. Львів, 2020.

У дисертації вперше в українській історіографії комплексно досліджено суспільно-культурну, військово-політичну та освітньо-виховну діяльність Івана Боберського (1873–1947), реконструйовано його життєвий шлях з урахуванням суспільно-політичних процесів у Галичині та умов української діаспори в Європі та Північній Америці кінця ХІХ – першої половини ХХ ст.; дано оцінку його місця та ролі в історії України. Висвітлено формування світоглядних орієнтирів, особливості родинного виховання, гімназійного, студентського середовища та їх вплив на становлення І. Боберського як особистості. Проаналізовано його педагогічну та освітньо-виховну працю у Галичині, США, Канаді, Югославії та інших країнах Європи. Охарактеризовано внесок І. Боберського у становлення та розвиток українських громадських організацій в Галичині та осередках української діаспори. Висвітлено редакційно-видавничу діяльність на українських землях та в еміграції. Проаналізовано військово-політичну та державотворчу діяльність І. Боберського напередодні та в роки Першої світової війни, періоду існування ЗУНР. Досліджено його творчу спадщину.

Ключові слова: Іван Боберський, суспільно-культурна, військово-політична та освітньо-виховна діяльність, націєтворення, Львів, Галичина, українська діаспора, США, Канада.

АННОТАЦИЯ

Сова А. Общественно-культурная, военно-политическая и образовательно-воспитательная деятельность Ивана Боберского (1873–1947). – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени доктора исторических наук по специальности 07.00.01 – история Украины. – Институт украиноведения им. И. Крип'якевича НАН Украины, Институт народоведения НАН Украины. Львов, 2020.

В диссертации впервые в украинской историографии комплексно исследованы общественно-культурная, военно-политическая и образовательно-воспитательная деятельность Ивана Боберского (1873–1947), реконструированы его жизненный путь с учетом общественно-политических процессов в Галичине и условий украинской диаспоры в Европе и Северной Америке конца ХІХ – первой половины ХХ в.; дана оценка его места и роли в истории Украины.

Освещены формирование мировоззренческих ориентиров, особенности семейного воспитания, гимназии, студенческой среды и их влияние на становление И. Боберского как личности. Проанализированы его педагогическая и образовательно-воспитательная работа в Галичине, США, Канаде, Югославии и других странах Европы. Рассмотрены вклад И. Боберского в становление и развитие украинских общественных организаций в Галичине и очагах украинской диаспоры. Освещена редакционно-издательская деятельность на украинских землях и в эмиграции. Проанализированы военно-политическая и государствообразующая деятельность И. Боберского накануне и в годы Первой мировой войны, периода существования ЗУНР. Исследовано его творческое наследие.

Ключевые слова: Иван Боберский, общественно-культурная, военно-политическая, образовательно-воспитательная, нациеобразующая деятельность, Львов, Галичина, украинская диаспора, США, Канада.

SUMMARY

Sova A. Socio-cultural, military-political and educational activities of Ivan Bobersky (1873–1947). – Manuscript.

Dissertation for the academic degree of Doctor of Historical Sciences with specialization 07.00.01 – History of Ukraine. – I. Krypiakevych Institute of Ukrainian Studies, National Academy of Sciences of Ukraine, Ethnology Institute National Academy of Sciences of Ukraine Lviv, 2020.

In the dissertation, for the first time in Ukrainian historiography, the socio-cultural, military-political and educational activities of I. Bobersky (1873–1947) is comprehensively studied. Also his life way is reconstructed taking into account the socio-political processes in Galicia and the conditions of the Ukrainian diaspora in Europe and North America at the end of the XIX – the first half of the XX century. The assessment of his place and role in the history of Ukraine is given.

The formation of worldviews, the features of family upbringing, gymnasium, student environment and their influence on the formation of I. Bobersky as a personality are highlighted. His pedagogical activity in IV gymnasium in Lviv, in Drohobych gymnasium, Academic gymnasium and its branches in Lviv, the private women's seminary and Lviv women's gymnasium of Basilian Sisters (from 1899 to 1918), his educational work in the United States of America and Canada (1920–1932), Yugoslavia (1932–1940s) and other European countries (1920s – 40s) are analyzed.

I. Bobersky's contribution to the formation and development of Ukrainian public organizations is considered: the Sokil-Sich movement («Sokil-Batko», Sokil and Sich branches in Galicia, «Sich» in the United States and Canada), Shevchenko Scientific Society (Lviv); «Ukrainian Sports Club» in Academic Gymnasium and its branch (Lviv); «Girls' Sports Club» in the gymnasium of Basilian Sisters (Lviv); «Teachers' Community» (Lviv, Galicia); «Prosvita» (Enlightenment) (Lviv, Galicia);

the sports society «Ukraine» (Lviv); «Plast» (Lviv, Galicia, diaspora); «Zmahoviy Sojuz» (Competitive Union) (Lviv, Galicia); «Society of guardianship over Ukrainian emigrants in Lviv»; «St. Raphael's Society for the Care of Ukrainian Immigrants in Canada», «Ukrainian Riflemen's Society», «Prosvita», «Sokil Ukrainian Union abroad», «Ukrainian People's Union», and other public organizations in the USA, Canada, and Czechoslovakia. The contribution of I. Bobersky to the preparation and holding of regional movements in Galicia and the participation in international all-sokil rallies in Prague in the 1910s and 1930s was found out.

I. Bobersky's editorial and publishing activity in the Ukrainian lands and in emigration is covered, in particular as an editor and contributor to the official press of Sokil-Batko society – «Sokilski Visty» (Falcon news) and «Visty z Zaporozha» (News from Zaporizha) (1909–1914), which became support for other Ukrainian sports societies in Galicia and various publishing projects.

I. Bobersky's military-political and state-building activities on the eve of the First World War as one of the founders of the rifle movement, an active member of Ukrainian Combat Command of Ukrainian Sich Riflemen Legion, a member of the Central Council of Ukraine and the General Ukrainian Council, a head of «Writing Department» of State Secretariat of Military Affairs in Western Ukrainian National Republic, the government representative of Western Ukrainian National Republic in the United States and Canada was analyzed.

His creative heritage has been studied as an author and compiler of scientific and methodological works on body education (physical education and sports), a creator of Ukrainian sports and military terminology, an ideological inspirer and editor of Ukrainian publications, a researcher of the emigration movement of the late XIX – the first third of the XX century.

Key words: Ivan Bobersky, socio-cultural, military-political and educational activity, nation-building, Lviv, Galicia, Ukrainian diaspora, the USA, Canada.

Підписано до друку 17.11.2020.
Формат 60x90 1/16. Папір офсетний.
Умовн. друк. арк. 1,9.
Шрифт: Times New Roman
Наклад 120 прим. Зам. № 27

Друк ПП «Ощипок М. М.»
Адреса: м. Львів, вул. С. Бандери, 45
№ свід.: 0670155
Тел./факс: (032) 238-74-60
e-mail: ommzmik@ukr.net

